

VOORWOORD

Voor u ligt de bouwdoos openbare ruimte Selwerd. Deze aan de noordkant van Stad gelegen wijk gaat de komende 10 jaar zowel sociaal als fysiek flink op de schop. Met alle partners in de wijk gaan we werken aan het levensgeluk en perspectief voor de bewoners, het vernieuwen van de woningvoorraad, de verduurzaming van de wijk en de herinrichting van alle openbare ruimte. Dit laatste onderwerp kent anno 2020 nieuwe thematiek: we willen de wijk klimaatbestendig maken, ander omgaan met mobiliteit en parkeren, we willen groene ruimtes meer betekenis geven en uitnodigen tot meer beweging. Om al deze ambities een plek te geven in de (schaarse) openbare ruimte moeten we lastige afwegingen en keuzes maken: meer ruimte voor voetgangers betekent bijvoorbeeld minder ruimte voor de auto. We willen tegelijkertijd dat de wijk geen lappendeken wordt en dat de wijk samenhangend en herkenbaar blijft. Daarom hebben we in deze bouwdoos handvatten opgenomen die ons hierbij gaan helpen.

Om dit document op te stellen is het afgelopen jaar intensief onderzoek gedaan en we hebben bewoners uitgedaagd hierover hun eigen ideeën en belangen in te brengen. Tegelijkertijd heeft dit proces plaatsgevonden in een tijd van de Corona-pandemie, wat veel heeft gevraagd van alle betrokkenen. Ik ben dan ook trots en dankbaar dat deze bouwdoos openbare ruimte voor u ligt. Een document dat enerzijds houvast biedt voor de grote operatie van de komende jaren en anderzijds een levend document vormt, waarover de stemmen nog lang niet verstomd zijn. Nieuwe inzichten kunnen steeds verwerkt worden. We blijven bouwen!

Henk Kieft (projectleider Sunny Selwerd), juni 2020

INHOUD & LEESWIJZER

Om een goed voorstel voor herinrichting te doen is het belangrijk om te snappen hoe een wijk in elkaar zit. Wat was de oorspronkelijke ontwerpgedachte, hoe zitten de straten in elkaar, waar wordt gespeeld etc. Vanuit dit begrip van de wijk hebben we een aantal uitgangspunten en ambities opgesteld voor de verschillende straten en plekken. Met deze uitgangspunten en ambities willen we ervoor zorgen dat Selwerd de komende 50 jaar een fijne plek is om te wonen, bestand tegen uitdagingen die op ons af komen.

In dit document hebben we de volgorde omgedraaid, u bent ervaringsdeskundige en weet al veel van de wijk. Daarom beginnen we met de uitgangspunten en ambities, zodat u meteen leest welke thema's we belangrijk vinden en hoe we daar mee omgaan. In het tweede deel leest u meer over de stedenbouw en de architectuur van de wijk en de stand van zaken anno 2020. We nodigen u uit dit ook te lezen. Vanuit het begrip van de wijk ontstaat er ook begrip voor de uitgangspunten.

1. Uitgangspunten en ambities voor de wijkvernieuwing - [p3](#)
2. Begrip van de wijk, stedenbouw & architectuur - [p25](#)
overzicht van de kwaliteiten en verbeterpunten - [p37 t/m 39](#)

1. UITGANGSPUNTEN EN AMBITIES VOOR DE WIJKVERNIEUWING

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Fysieke ingrepen koppelen aan sociale doelstellingen

De 4 doelen van Sunny Selwerd

Selwerd 50 jaar later

We leven nu in een andere tijd met andere opgaven en ander gebruik van de wijk:

- energietransitie
- veranderend autobezit en -gebruik
- klimaatadaptatie: piekbuien, droogte en hitte
- schrale biodiversiteit
- en: andere relatie met je straat, buurt en wijk

Wijkvernieuwing biedt kansen

Selwerd is in de jaren '60 gerealiseerd en we zien dat de openbare ruimte sleets is geworden.

Met de aanpak openbare ruimte willen we ...

- ... Selwerd weer een frisse uitstraling geven
- ... Selwerd toekomstbestendig maken
- ... bijdragen aan het behalen van de sociale doelstellingen van de wijkvernieuwing (spelen, bewegen & ontmoeten)
- ... Selwerders een fijne woonomgeving bieden
- ... Selwerders trots maken op hun wijk
- ... Selwerd aantrekkelijk maken voor nieuwe bewoners

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Tuinwijk Selwerd [: lees hier \(p35\) meer over groen en bomen:](#)

50 jaar na realisatie zien we dat de openbare ruimte in Selwerd sleets en monotoon is geworden. De stedenbouwkundige onderlegger is echter nog altijd sterk. Net als andere jaren '60 wijken zit er veel ruimte in de structuur (brede straten, gezamenlijke binnentuinen, groene randen). Hierdoor ontstaat de kans om **Selwerd van stempelwijk te transformeren naar een tuinwijk**.

Door het bestaande groen nieuw leven in te blazen wordt groen weer de basiskwaliteit van de wijk. Het groen zorgt voor kwaliteit én identiteit. Dit is een opgave die op schaal van de stempel, straat en wijk ingebed moet worden.

Door samen te werken met bewoners en de invulling van de openbare ruimte aan te laten sluiten op de behoefte van bewoners krijgt het **stempel- en wijkgroen meer betekenis voor de buurt**.

Bewoners zelf kunnen ook bijdragen met de inrichting van de eigen voor- en achtertuin. Maar ook door (delen van) de groene binnentuinen zelf te beheren of boomspiegels te veranderen in bloemperken.

Met de wijkvernieuwing bouwen we voort op bestaande kwaliteiten. Bovenstaande foto laat zien dat Selwerd in feite al een tuinwijk is. In sommige straten komt dit echter nog niet zo goed uit de verf, zie foto rechts.

Speerpunten

- **groen weer de basiskwaliteit van de wijk laten worden**
- **een wijk waar het prettig wonen is in een groene omgeving, met ontmoetingsplekken voor de sociale samenhang**
- **een wijk die gericht is op verblijven en voetgangers, goed bereikbaar voor auto's**
- **samenhang in de klimaatadaptieve openbare ruimte, aantrekkelijk voor jong en oud**
- **samenwerken met bewoners**

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De straten van Selwerd [lees hier \(p28\) meer over de straten](#)

Werken aan klimaatadaptatie en energietransitie

In de straten komt veel samen, zowel boven- als ondergronds. Denk aan bomen, kabels en leidingen, parkeren, stoep en rijbaan. Nieuwe uitdagingen zoals de energietransitie en klimaatadaptatie vragen ook ruimte. Selwerd wordt aangesloten op het warmtenet met een ondergronds buizenstelsel. Er komen hemelwaterbuizen om regenwater op oppervlaktewater te lozen in plaats van op het riool. En door verharding om te vormen tot groen kunnen we een antwoord bieden op piekbuien, droogte en hitte.

Prettig wandelen

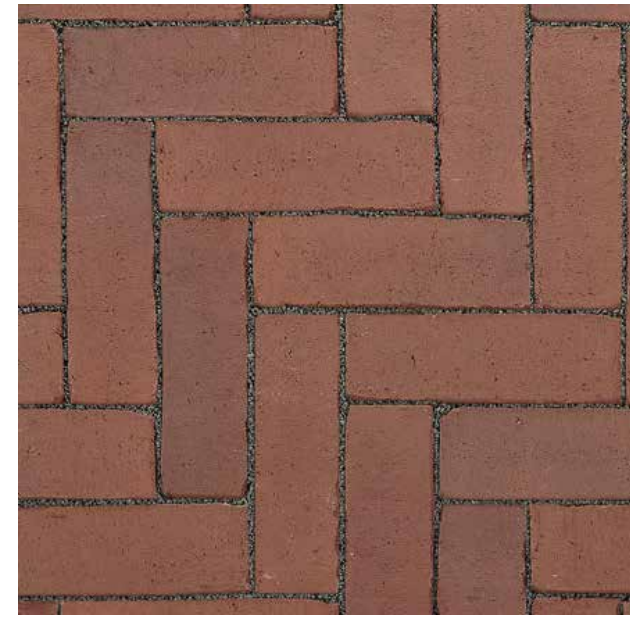
In de huidige situatie zien we veel scheefliggende stoeptegels door wortelopdruk. En ter hoogte van de bomen is het vrij krap om naast elkaar te lopen. Willen we mensen stimuleren meer te gaan wandelen, een ommetje maken of lopend naar het winkelcentrum, dan moeten we ook aan de slag met de stoepen. Zoals goede ondergrondse boomvoorzieningen om wortelopdruk te beperken. Maar ook door te kijken naar een betere plek voor de bomen in het profiel. Door deze iets naar binnen te schuiven ontstaat er een beter beloopbare stoep.

Leefbare straten

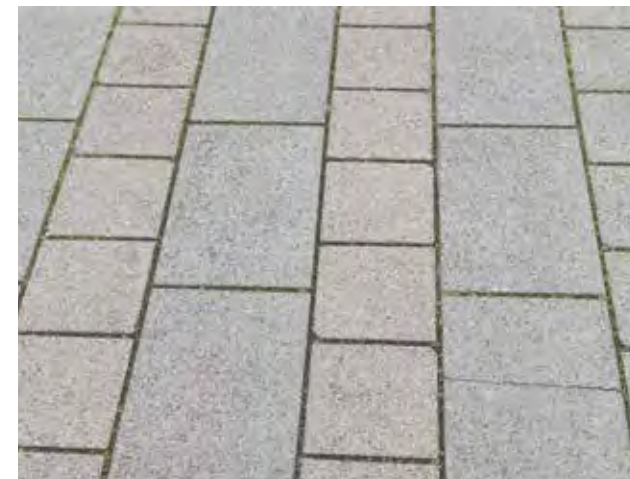
De parkeersituatie zal ook veranderen. In plaats van op de rijbaan te parkeren gaan we naar parkeervakken op de stoep. Er zal volop parkeergelegenheid zijn in de eigen straat. Net als in overige delen van de stad is 150 meter van voordeur tot auto een uitgangspunt dat ons helpt de leefbaarheid in de straat te vergroten. Per buurt kijken we wat de parkeerdruk is en zorgen we voor een passende oplossing. Ook wordt onderzocht welke kansen betaald parkeren de wijk oplevert.

Kortom, om de wijk klaar te maken voor de komende 50 jaar is het ontwerp van de straat een uitdagende puzzel in een beperkte ruimte. Op de volgende pagina's worden de uitgangspunten voor deze puzzel toegelicht.

De materialen van Selwerd

We doen afstand van de brede asfalt straten. De rijbanen worden versmald en verhard met een **gebakken klinker in roodtint**. Een warme uitstraling die past bij een woonwijk. De stoepen behouden een afwerking met **grijze betontegels** van 30 bij 30 centimeter. Parkeervakken worden aangegeven met een donkerdere tint in hetzelfde formaat.

In het centrum van de wijk vullen we de 30x30 betontegel aan met een groter en een kleiner formaat, waardoor we kunnen spelen met **verschillende verbanden**. Door met grastegels te werken kunnen we **vloeiende overgangen maken tussen verhard en onverhard**, zoals bijvoorbeeld aan de Mispellaan.

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De bomen van Selwerd

De buurtstraten (noord-zuid) willen we als lanen versterken met een markante dubbele bomenrij en dubbelzijdig parkeren. In de woonstraten (oost-west) kan ook gekozen worden voor een enkele bomenrij in verband met de beperkte breedte. Grotere bomen kunnen dan beter tot wasdom komen. **Langs de voordeuren komt er een brede stoep waarin bomen en parkeren wordt afgewisseld.**

De bomen van Selwerd zijn het kapitaal van de wijk en enorm beeldbepalend voor de straten. Dat willen we nu en in de toekomst zo houden. Daarom investeren we in een **toekomstbestendig bomenbestand met goede groeicondities** (boven- en ondergronds) en een goede plek in het profiel. Soms zullen er bomen worden verplaatst en soms zal er tot kap worden besloten ivm matige levensverwachting. Dit zorgt voor een groeimodel richting de toekomst. Door nu al jonge bomen aan te planten voorkomen we kaalslag in de wijk. De jonge bomen zullen flink zijn doorgegroeid tegen de tijd dat de bestaande bomen 'omvallen'.

buurtstraten:

- *dubbele bomenrij*
- *dubbelzijdig parkeren*

woonstraten:

- *enkele of dubbele bomenrij*
- *enkelzijdig parkeren*

Mispellaan en groene randen:

- *lommerrijke groengebieden*

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De woonstraat

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De woonstraat [lees hier \(p29\) meer over de woonstraat](#)

Langs de voordeuren komt een brede stoep die voldoende ruimte biedt om comfortabel te wandelen. **Op de stoep wordt geparkeerd, afgewisseld met bomen.** 's Ochtends rijden veel auto's de wijk uit en ontstaat er een extra brede (speel)stoep. Per straat wordt met bewoners en specialisten gekeken naar mogelijke verbreding van de stoep zodat je makkelijk (naast elkaar) kunt lopen. Dit kan door de bomen een andere plek in het profiel te geven (ca 1,5m naar het midden verschuiven) of voortuinen te versmallen. **Bewoners worden uitgenodigd boomspiegels te adopteren en op te fleuren met bloemen.**

Een deel van de stoep wordt omgevormd tot plantvak. Vaste planten brengen geur en kleur in de straat. Deze vakken dienen tevens als infiltratiestrook voor regenwater. Ook biedt het een optimale groeiplaats voor de bomen.

Doordat parkeren op de stoep wordt georganiseerd is de huidige breedte van 6 meter niet meer nodig. **De rijbaan wordt 4,5 meter waardoor het makkelijker passeren is** dan in de huidige situatie. Bij enkelrichting wordt er gerekend met 4 meter breedte. Ter hoogte van het woonpad komt **een ruime oversteekplek**. Het is een aankondiging van het woonpad en de achterliggende binnentuin. Deze plek heeft ook een snelheidsremmend effect (zie ook de afbeelding op de linkerpagina).

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De buurtstraat

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De buurtstraat [lees hier \(p29\) meer over de buurtstraat](#)

In de buurtstraten is de dubbele bomenrij beeldbepalend. Dit willen we behouden en de straten als laan in de verf zetten. Er zal goed gekeken worden naar de groeicondities van de bomen. Net als in de woonstraten wordt er met bewoners en specialisten besproken hoe we **een comfortabele stoep** kunnen realiseren. Dit kan door de bomen een andere plek in het profiel te geven (meer naar het midden te schuiven) of bijvoorbeeld door voortuinen te versmallen. In de buurtstraten wordt er **dubbelzijdig geparkeerd**. Na de herinrichting zal dit niet meer op de rijbaan gebeuren maar op de stoep. De parkeerindeling wordt afgestemd op de bomen. En waar plek is zullen we plantenvakken maken voor geur en kleur in de straat.

Ook in de buurtstraten komen er oversteekplekken. Dit zal ter hoogte van een toegang naar achterliggende binnentuin zijn. Door deze oversteekplekken versterken we het zachte netwerk van paden en plekken dat een alternatieve route biedt tegenover de straten. Deze oversteekplekken zullen tevens snelheidsremmend zijn.

De 3 buurtstraten in Selwerd, de Esdoornlaan, de Elzenlaan en de Beukenlaan hebben alledrie verschillende breedtes. Bovenstaande uitgangspunten zullen echter in alle drie de straten worden toegepast, de verdere uitwerking kan in details verschillen.

De Spirealaan en Populierenlaan hebben een bijzondere ligging aan de rand van de wijk, nabij het grotere wijkgroen. Ze houden het midden tussen een woonstraat en buurtstraat en krijgen een eigen specifieke invulling.

Elzenlaan

Esdoornlaan

Berkenlaan

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Spelen, bewegen en ontmoeten

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

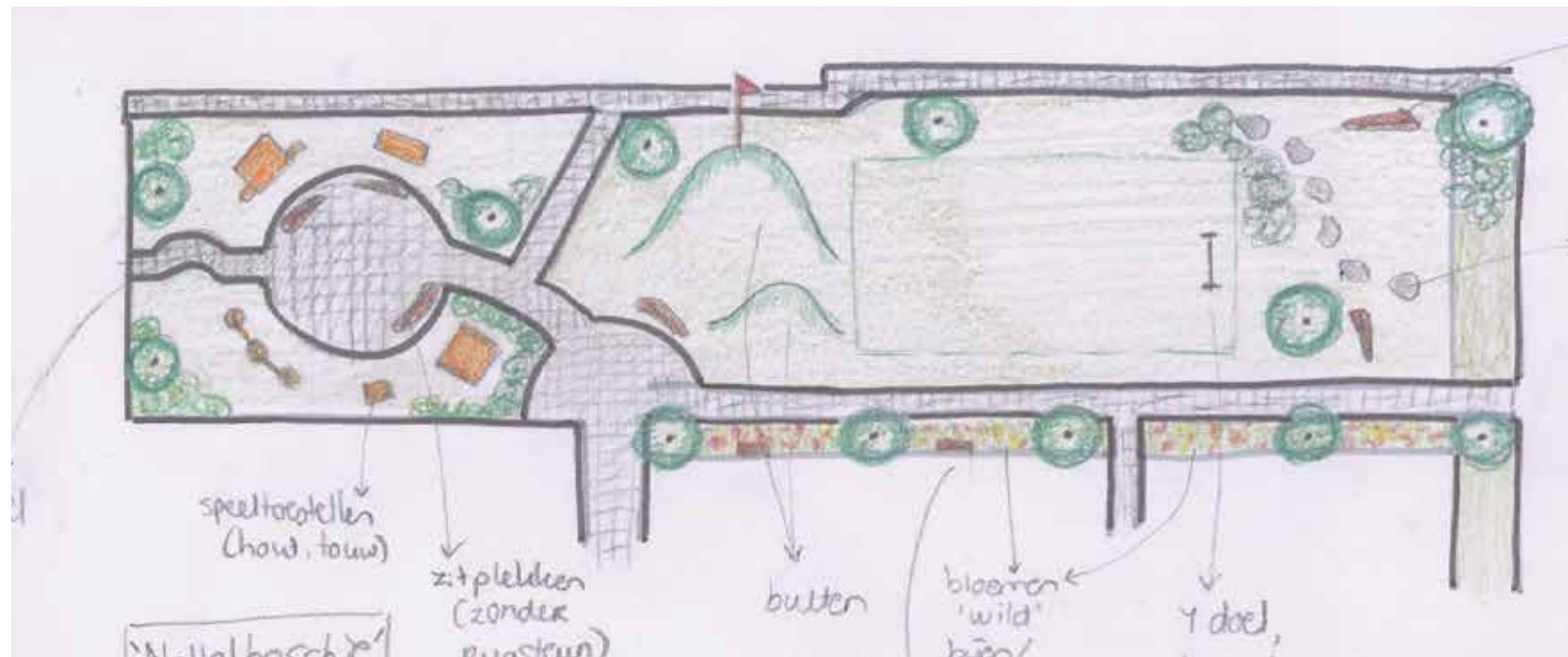
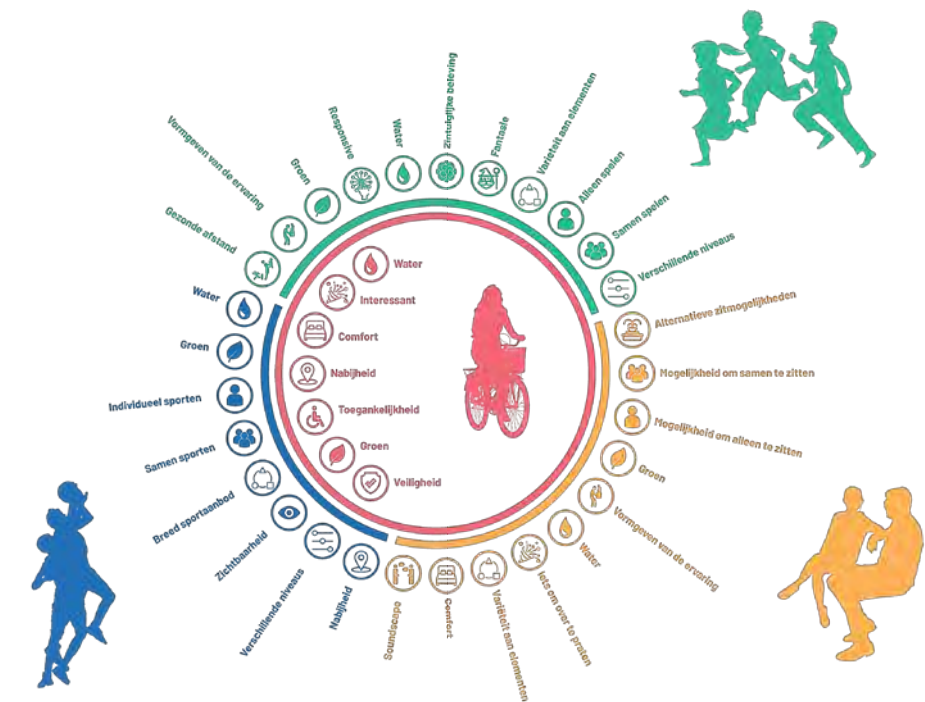
Spelen, bewegen en ontmoeten [lees hier \(p31\) meer over wonen in een stempel](#)

Op dit moment heeft Selwerd een eentonige inrichting van de straten en binnentuinen. Sunny Selwerd heeft spelen, bewegen en ontmoeten als speerpunt. De gezamenlijke binnentuinen zijn hiervoor het ideale uitgangspunt: **een plek om te spelen of te sporten, een plek voor een praatje, een plek om je samen voor in te zetten.**

Bewonersinitiatieven rond binnentuinen tonen dat hier ook behoefte aan is. Hier willen we volop ruimte aan geven.

Door **samen met bewoners een speelplekkenplan te maken** voor de hele wijk zorgen we er voor dat de verschillende leeftijdsgroepen een plek krijgen. Zo is het gebrek aan ontmoetingsplekken voor de oudere jeugd een veel gehoord signaal uit de buurt. Sport050 is in dit plan een belangrijke samenwerkingspartner.

Sporten. Spelen. Ontmoeten. Bewegen.

schets van de bewoners aan het Nettelboschje

voorbeelden van gezamenlijke binnentuinen

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De tuinen van Selwerd [lees hier \(p31\) meer over de binnentuinen](#)

Twintig unieke tuinen die door jong en oud ontdekt kunnen worden. Samen met de bewoners wordt er kleur gegeven aan deze tuinen: Van pluktuin tot boomgaard, van wadi tot buitenfitness. **De binnentuinen in de stempels bieden een alternatieve en autoluwe route door de wijk.** De oversteekplekken in de straten versterken het zachte netwerk in de wijk.

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Een doorwaadbare wijk [*lees hier \(p34\) meer over de doorwaadbaarheid*](#):

Om het netwerk van paden en binnentuinen nieuw leven in te blazen, is het belangrijk om naar de toegangen tot de binnentuinen te kijken. Dit zijn de woonpaden en smallere voetpaden langs achtertuinen en garageboxen. In onderstaande foto's zien we dat op sommige plekken deze paden door de jaren heen minder toegankelijk zijn geworden. Plantsoentjes die worden toegeëigend door bewoners waardoor doorsteken versmallen en het gevoel van openbaarheid wordt aangetast, belemmeren het gebruik en de potentie van de binnentuinen. Dit speelt anonimiteit en sociale onveiligheid van de plek in de hand en is ook terug te zien in de verloederde staat van sommige binnentuinen.

Het is daarom belangrijk **zorg te dragen voor de toegangen, uitnodigende en aantrekkelijke toegangspaden en doorsteken**. Dit willen we samen met de bewoners oppakken.

Groene, overzichtelijke doorsteken nodigen uit naar de achterliggende binnentuin

Woonpad met vrij doorzicht

Versmalde doorsteken met beperkt zicht op de achterliggende binnentuin

Overwoekerd groen beperkt het zicht richting de binnentuin

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Het versterken van de ruimtelijke dragers [lees hier \(p27\) meer over de opbouw van Selwerd](#):

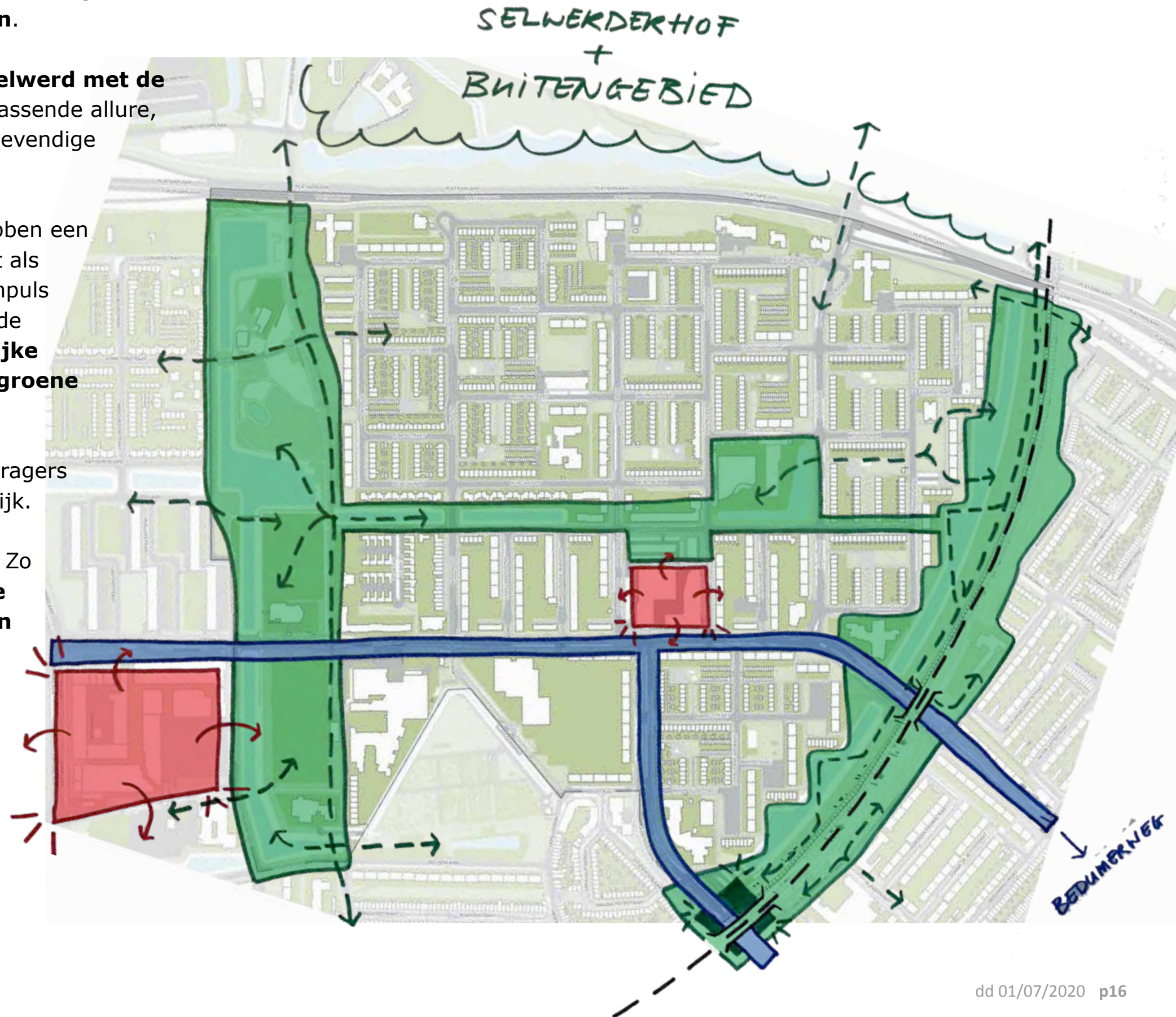
Afwijkend van de regelmaat van de stempelstructuur met woon- en buurtstraten zijn de groene randen, de Mispellaan met vijvers, de stedelijke Eikenlaan en het winkelcentrum. Dit zijn **ruimtelijke dragers die de wijk met de omgeving verbinden**.

De Eikenlaan zien we als een stadsstraat die Selwerd met de rest van de stad verbindt. Dit vraagt om een bijpassende allure, denk aan hogere bebouwing, bredere stoepen, een levendige plint, goede inpassing van de verkeersfunctie.

Park Selwerd en de groene rand langs het spoor hebben een enorme ecologische en recreatieve potentie. Om het als wijkpark goed te laten functioneren heeft het een impuls nodig. De Mispellaan kan als een schakel tussen beide fungeren. **Door de Mispellaan een landschappelijke inrichting te geven krijgt de wijk een centrale groene ontmoetingsruimte**, die op dit moment ontbreekt.

Door de Eikenlaan en het wijkgroen als ruimtelijke dragers te versterken ontstaat er meer differentiatie in de wijk. Dit biedt aanleiding tot meer variatie in bijvoorbeeld programma, bouwhoogte, typologie en architectuur. Zo ontstaan er **verschillende woonmilieus waarmee we verschillende doelgroepen een thuis kunnen bieden in de wijk**.

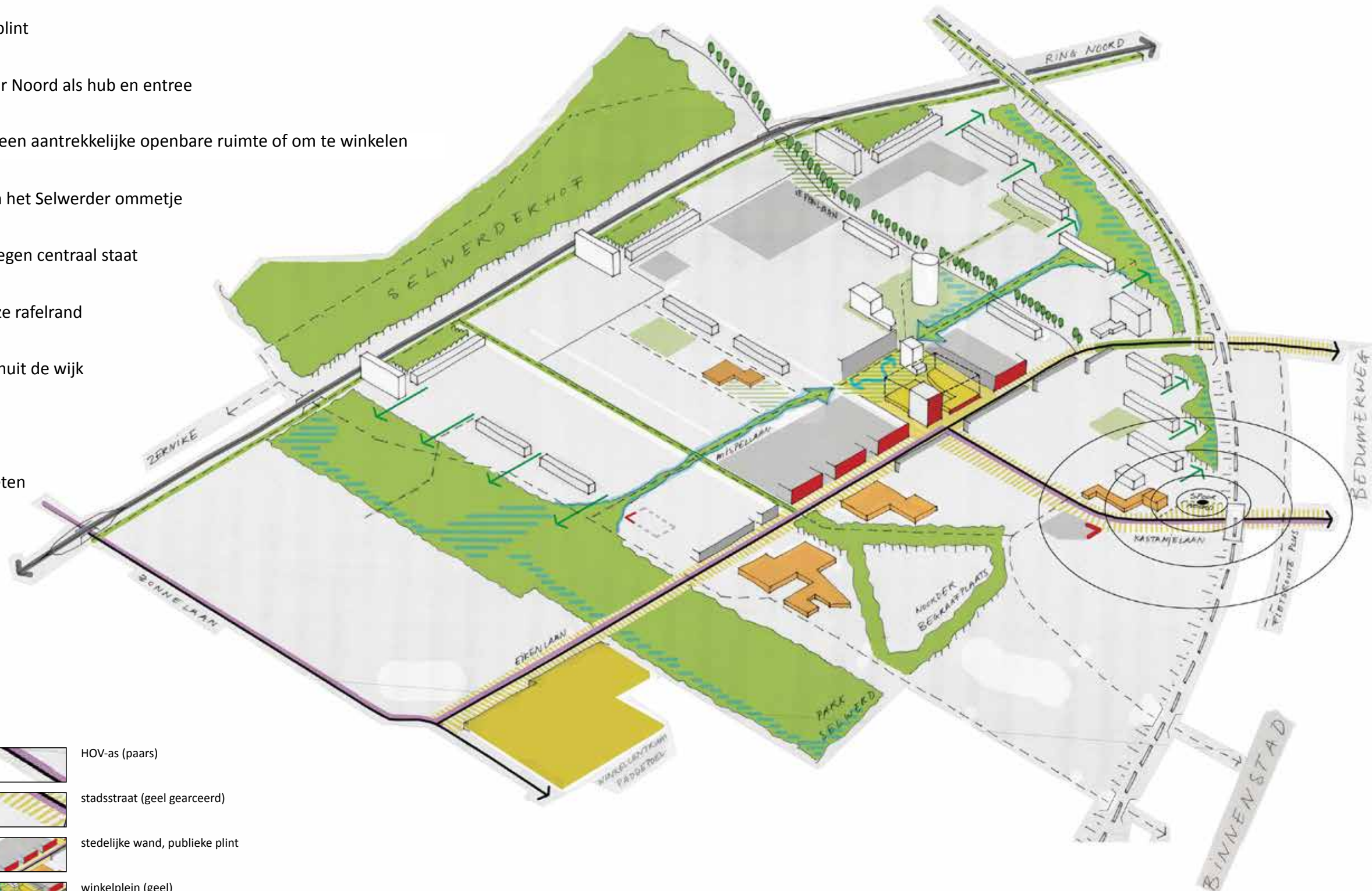
Door het **winkelcentrum compact** te houden blijft er aan de noordzijde ruimte over die in de toekomst wellicht bij de groene inrichting van de Mispellaan kan worden getrokken. Het winkelcentrum zelf zou als het ware binnenste buiten kunnen worden gekeerd, waardoor er meer levendigheid naar buiten toe ontstaat.

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Structuurkaart Selwerd

- **EIKENLAAN**
stadsstraat met bijpassende allure en publieke plint
- **KASTANJELAAN**
belangrijke verbinding met de binnenstad, spoor Noord als hub en entree
- **WINKELCENTRUM**
het hart van de wijk om elkaar te ontmoeten in een aantrekkelijke openbare ruimte of om te winkelen
- **IEPENLAAN**
brengt het buitengebied dichtbij, onderdeel van het Selwerder ommetje
- **MISPELLAAN**
de groen blauwe ader waar ontmoeten en bewegen centraal staat
- **FIETSPAD RING NOORD**
fietsroute oost-west geeft meer waarde aan deze rafelrand
- **PARK SELWERD**
groen voor de Selwerders, goed toegankelijk vanuit de wijk
- **SPOOR GROEN**
van rafelrand naar voorkant
- **BUURTGROEN**
voldoende fijne plekken voor spelen en ontmoeten

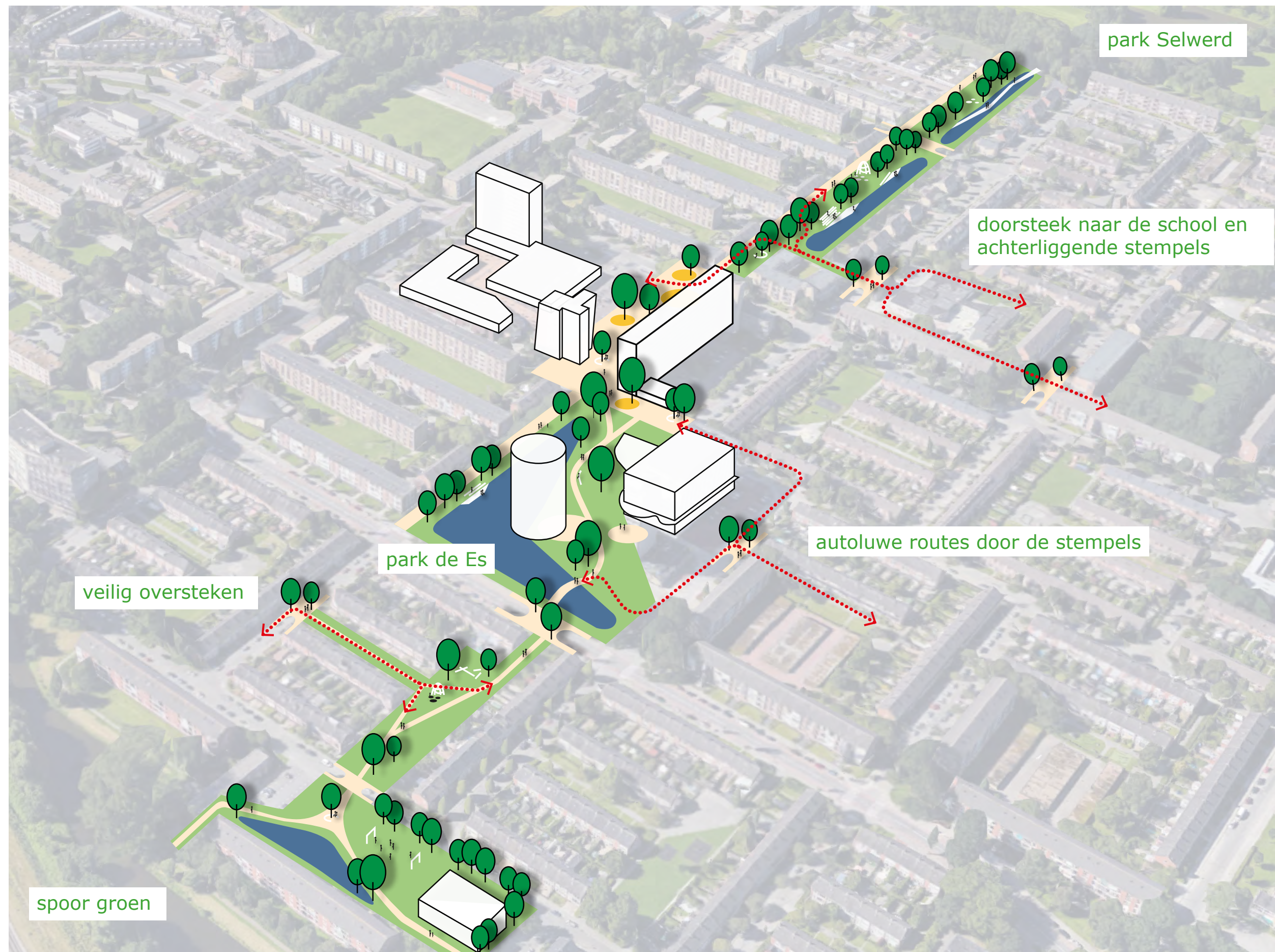

	wijkgroen		HOV-as (paars)
	buurtgroen		stadsstraat (geel gearceerd)
	water		stedelijke wand, publieke plint
	toegang tot groen		winkelplein (geel)
	meer groene inrichting		winkelcentrum
	waterelement		ontwikkeling winkelcentrum (stippellijn)
	'zachte' routes, fiets en voetganger (stippellijn)		ontwikkellocaties
	belangrijke ontsluiting auto		

Woon je in Selwerd, dan woon je op een ideale plek in de stad. Dicht bij de binnenstad en het noorderstation. De Eikenlaan zorgt voor de verbinding met de naast gelegen wijken. En om te wandelen en te fietsen in het buitengebied hoef je alleen maar onder de ring door. En met de auto rijdt je gemakkelijk de ring op. Met de structuurkaart laten we zien hoe we deze verbindingen nog sterker kunnen maken.

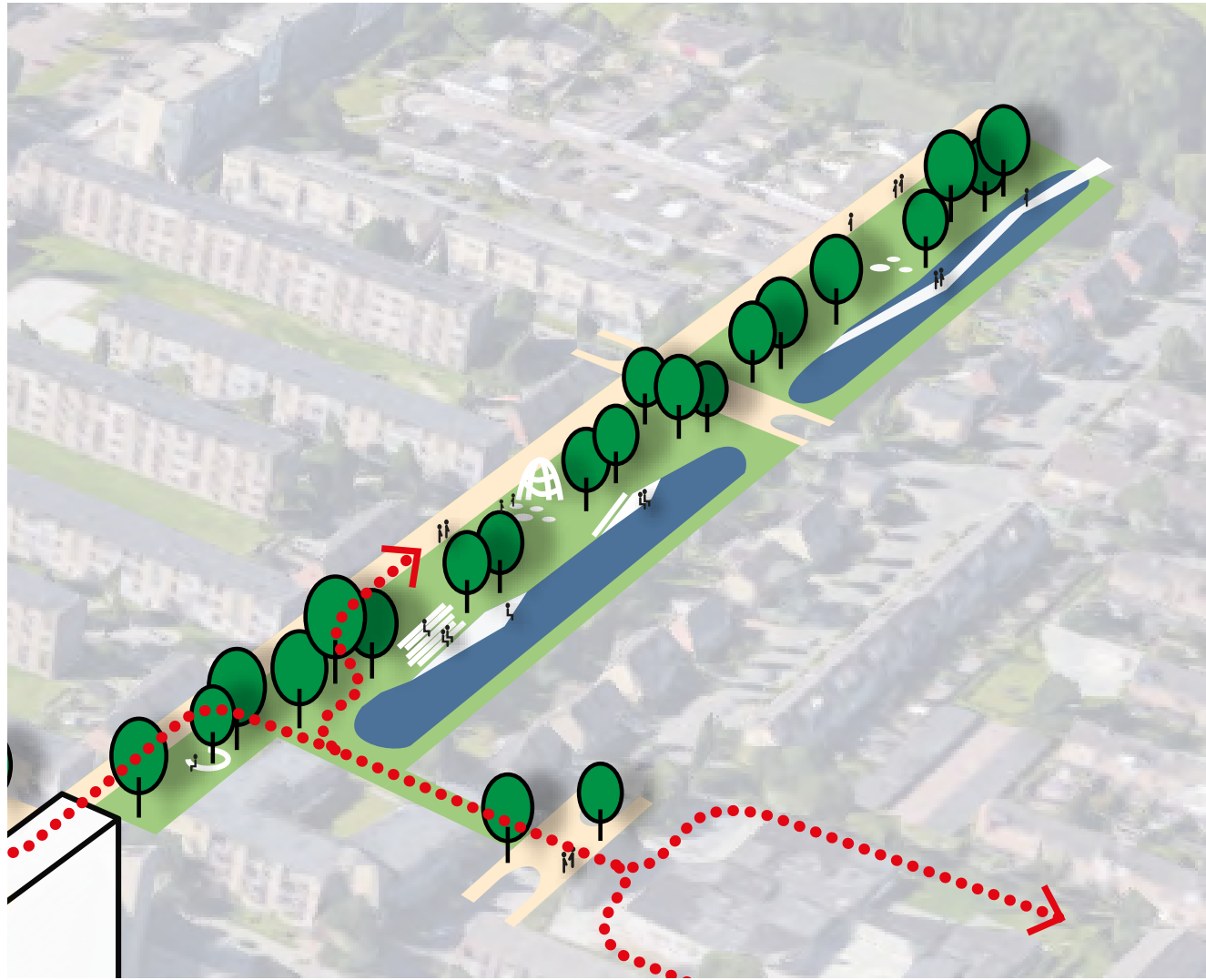
1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Een nieuwe route door de wijk

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Beleefbaar maken van de vijvers, bewegen en ontmoeten in een natuurlijke omgeving

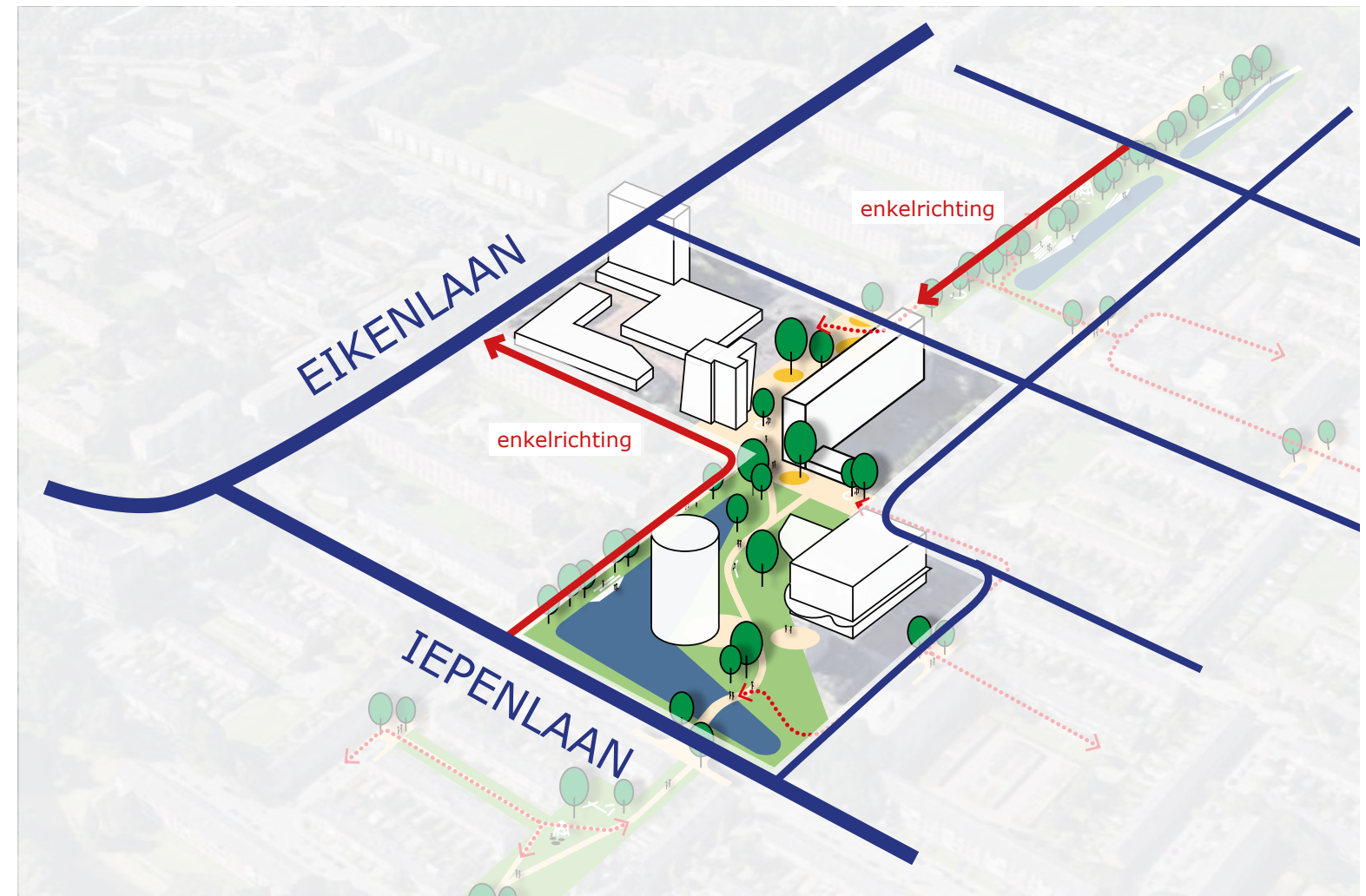

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Een autoluwe ontmoetingszone in het centrum [lees hier \(p27\) meer over de opbouw van Selwerd](#)

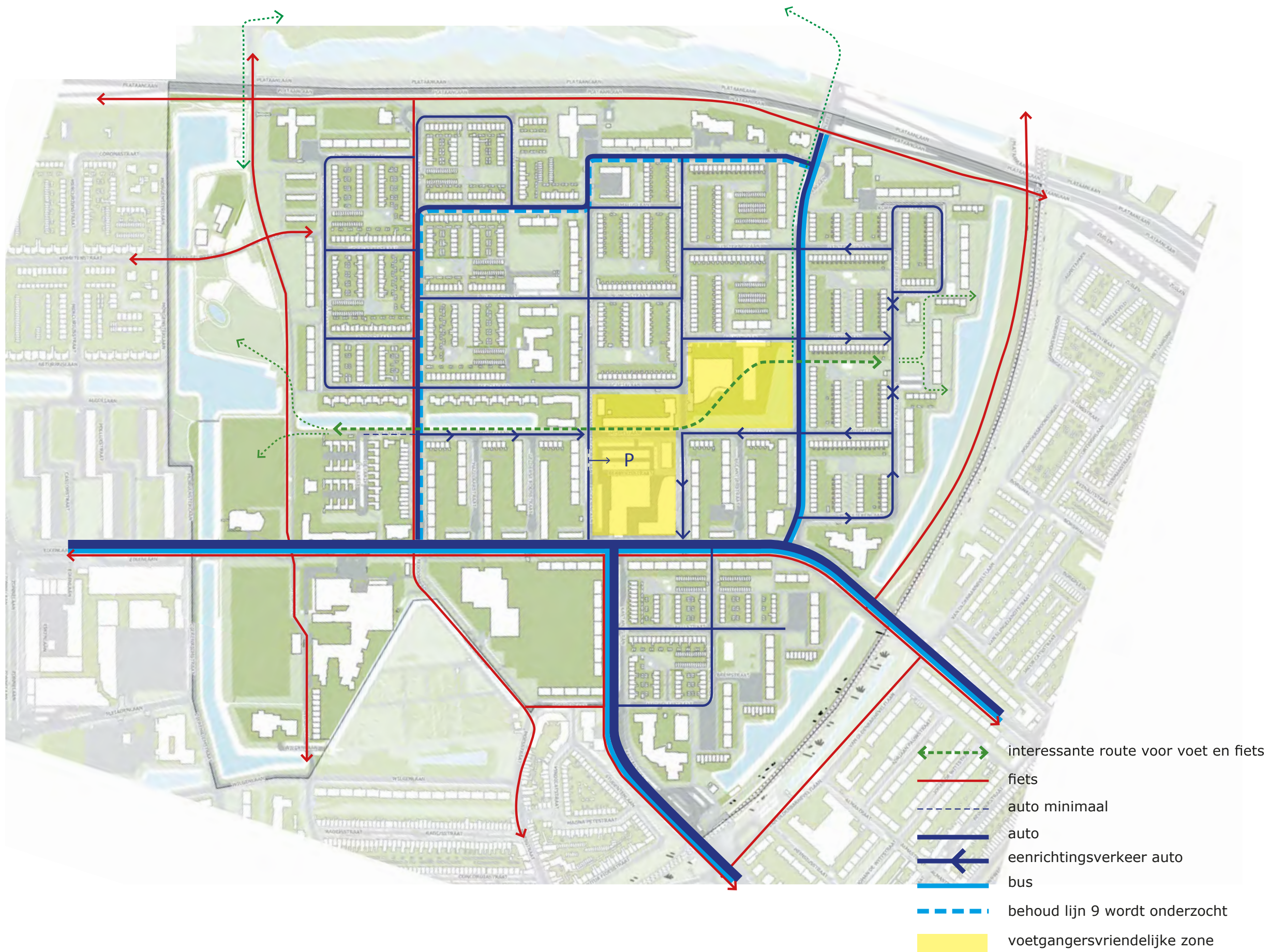
Door het autoverkeer anders door het centrum van de wijk te leiden ontstaat er **een groot voetgangersgebied dat zowel het winkelcentrum en park de Es beslaat**. Een veelgehoorde klacht van bewoners was de moeizame en onveilige oversteek tussen park de Es en het winkelcentrum. Door de bereikbaarheid van het winkelcentrum op een andere manier te organiseren, gecombineerd met een gelijkvloerse inrichting ontstaat er een comfortabel voetgangersgebied waar verschillende gebouwen op aantakken.

Het parkeerterrein blijft toegankelijk vanaf de Esdoornlaan en uiteraard wordt er rekening gehouden met **bereikbaarheid voor hulpdiensten**.

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

Wijkcirculatie

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

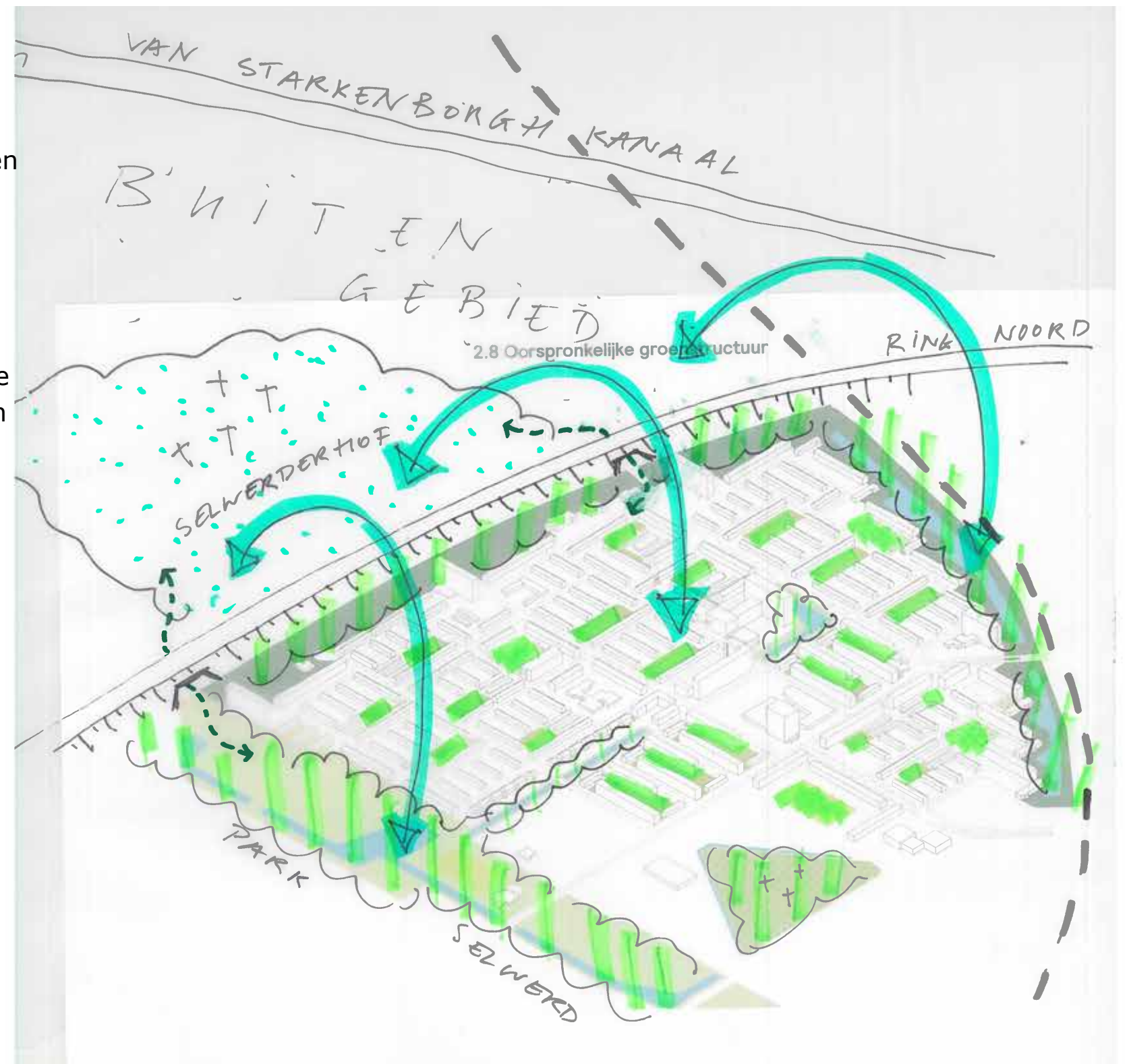
Een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving voor mens en dier

De stempelstructuur van Selwerd biedt volop kansen om meerdere thema's met elkaar te verweven. Denk bijvoorbeeld hoe spelen, bewegen & ontmoeten, klimaatadaptatie en ecologie elkaar kunnen versterken in de binnentuinen. Maar ook de gebouwen kunnen door relatief simpele en goedkope ingrepen een volwaardige plaats innemen in het stedelijk ecosysteem.

Door **natuurinclusief te ontwerpen** zorgen we ervoor dat de **stad zich gezond kan ontwikkelen**. Het draagt bij aan een gezond functionerend stedelijk ecosysteem, zorgt voor meer biodiversiteit en een prettig leefklimaat. Het groen en de natuurmaatregelen maken de stad klimaatadaptief, verminderen het hitte-eilandeffect en stimuleren bewoners om te bewegen.

Twintig natuurinclusieve ideeën

1. Neststenen voor vogels.....9
2. Kasten voor vleermuizen.....12
3. Houten en stenen voor insecten.....14
4. Groen dak.....16
5. Bruin dak.....18
6. Waterdak.....19
7. Groene gevel.....20
8. Geveltuin.....22
9. Natuurspeelplaats.....25
10. Watersloot door infiltratie (wad).....26
11. Vijver.....28
12. Rugstreeppaddenpoel.....30
13. Haag.....31
14. Bloemrijke boomspiegel.....32
15. Ecologische oever.....34
16. Groene kademuren.....36
17. Oeverwalwand en ipvogelwand.....38
18. Muur van wildernis.....40
19. Vlinder- en bijendijle.....41
20. Aansluiting op ecologische structuur.....42

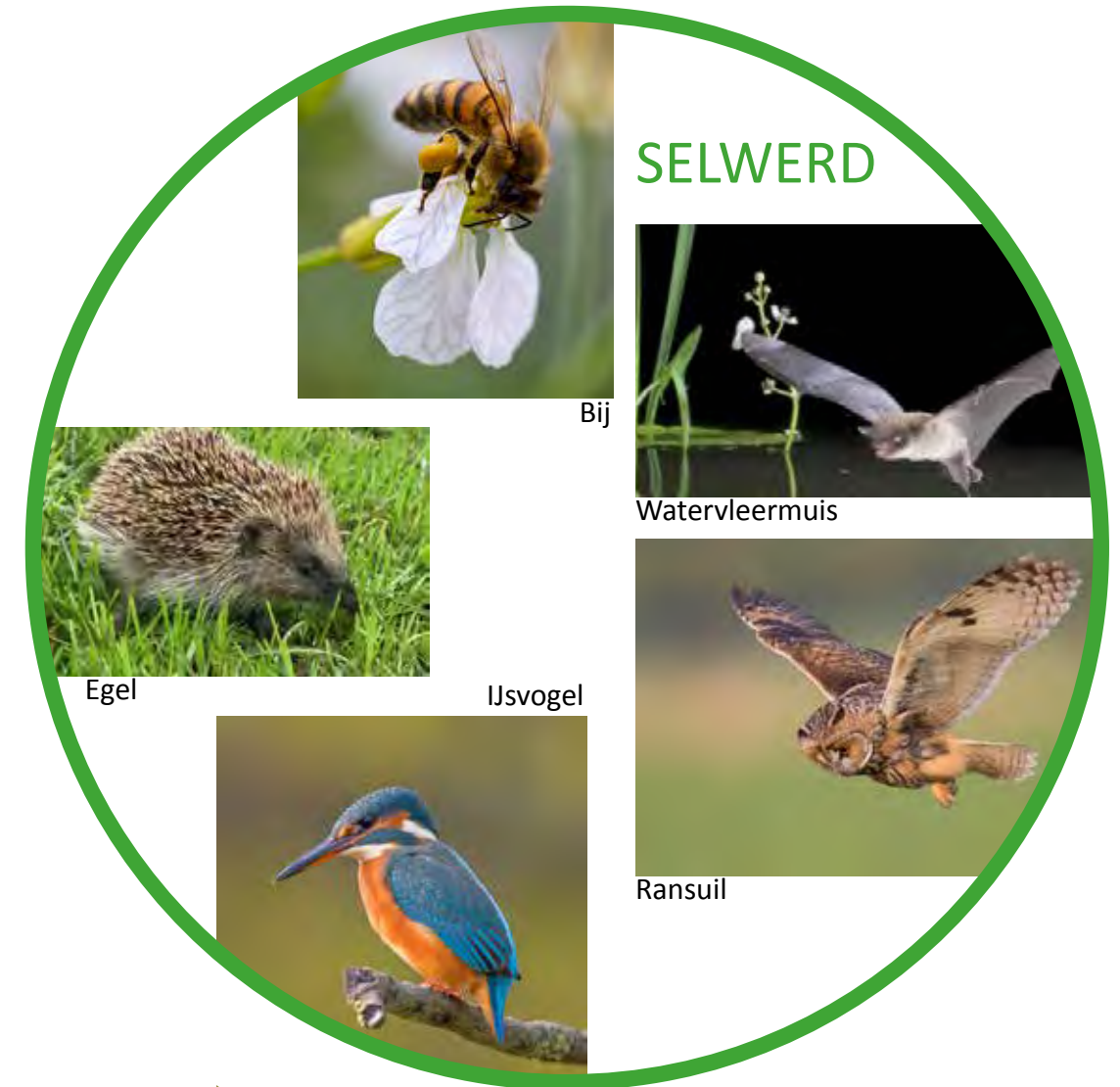
De ligging van Selwerd aan de stadsrand is een enorme kans om de **ecologische waarde in Selwerd te vergroten** door de grote bronpopulatie uit Selwerderhof de wijk in te lokken. De variatie in schaal van het groen biedt hiervoor een goed uitgangspunt: wijkgroen, stempelgroen en straatgroen (boomspiegels en voortuinen).

1. WIJKVERNIEUWING SELWERD

De egel, bij, ijsvogel, ransuil en watervleermuis

De stadsecologen van de gemeente hebben een **top 5 gemaakt van dieren waarmee we de biodiversiteit in de wijk kunnen vergroten**, passend in het ecologisch beleid in de stad. Bij de herinrichting van de openbare ruimte gaan we hier mee aan de slag. Door de wijk aantrekkelijk te maken voor deze dieren, zullen ook een hoop andere dieren aan worden getrokken. Welke dieren zou u als bewoners graag in de wijk verwelkomen? Want **ook de eigen voor- en achtertuin kan een enorme bijdrage leveren aan biodiversiteit en klimaatadaptatie**. De stadsecologen kunnen adviseren welke kleinschalige ingrepen hier voor nodig zijn. Het wijkbedrijf zou kunnen helpen met de uitvoering in het kader van het voortuintjesproject.

Door middel van natuurinclusief bouwen kunnen ook gebouwen bijdragen aan het ecologische leven in de wijk.

Voorjaarsbolletjes zorgen voor nectar in het vroege voorjaar

Steenbreek

Natuurlijke oevers

Natuurinclusief bouwen, groen vogel- en insectendak

Groene gevels

Nestkasten ingebouwd in de gevel

2.

BEGRIP VAN DE WIJK, STEDENBOUW EN ARCHITECTUUR

2. STEDENBOUW

Geschiedenis van de wijk

Selwerd is in de periode van 1960 tot 1966 ontwikkeld en gerealiseerd. Dit was aan het einde van de wederopbouwperiode. Deze periode wordt gekenmerkt door de 'wijkgedachte' en een sociale wijkopbouw. Door een ommekeer naar een meer marktgericht woningbeleid is bij het ontwerp van Selwerd de 'wijkgedachte' niet goed uit de verf gekomen. Desalnietemin zijn veel principes goed herkenbaar en valt Selwerd onder een stempelwijk.

Selwerd markeert een keerpunt in het Groningse woningbeleid: van een sociale wijkopbouw (arbeiders- of middenstandswoningen) naar een meer marktgerichte terminologie met een indeling van de buurten naar 'woningsector'. In Selwerd had de term 'wijkopbouw' geen sociale betekenis meer, maar was het een stedenbouwkundig ontwerpmiddel waarmee skelet werd uitgezet. *(uit: Naoorlogse ruimtelijke ontwikkeling van de stad Groningen: Selwerd (1960-1966), Planvorming, beschrijving en analyse – gemeente Groningen)*

Dit skelet is duidelijk herkenbaar. De rechte straten en de herhaling van stempels vallen meteen op. Centraal in de wijk, aan de Eikenlaan, ligt het wijkcentrum met een aantal belangrijke functies. De Eikenlaan is een belangrijke as die de wijk met de naastgelegen wijken verbindt en waarlangs hogere bebouwing staat. De wijk wordt aan drie zijden omgeven door een groene buffer met hogere bebouwing (aan het spoor, ring Noord en Paddepoel). De drie hoge studentenflats aan de noordzijde vormen een herkenbare rand van de wijk.

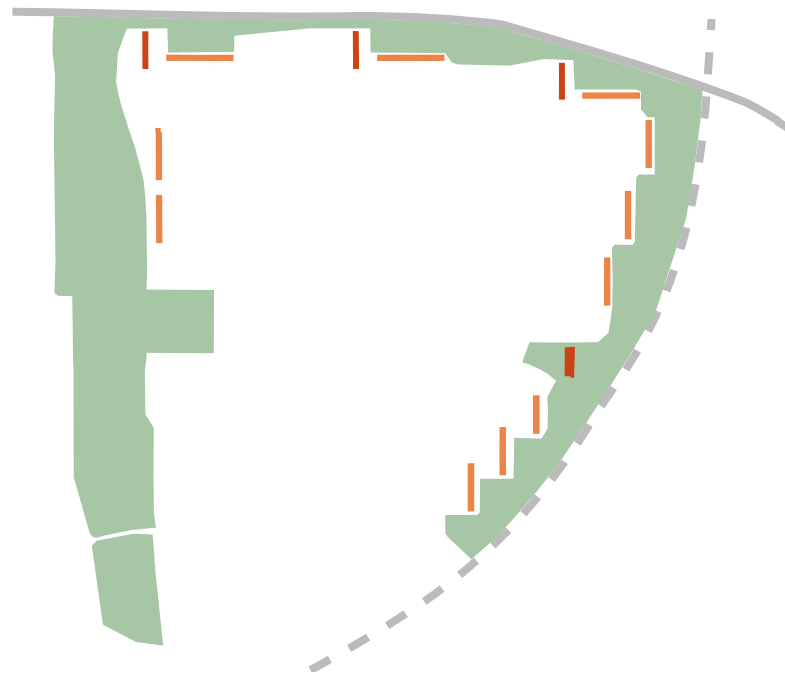

2. STEDENBOUW

Opbouw van de wijk

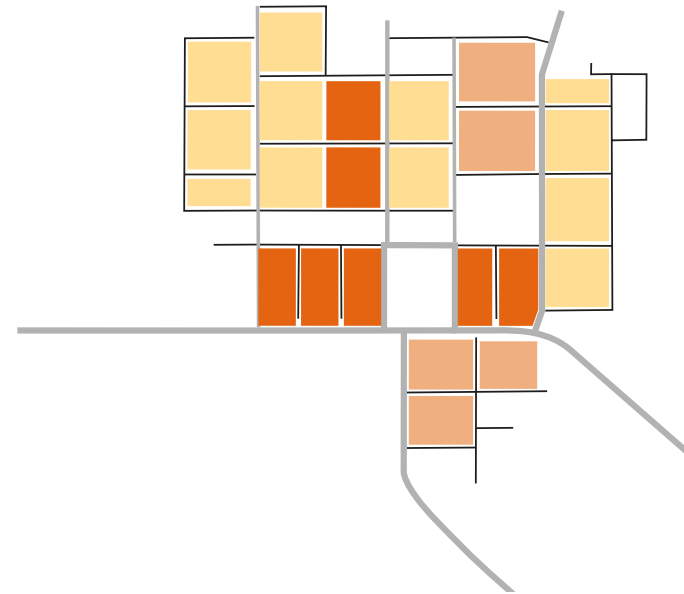

Een hiërarchisch stratenpatroon kenmerkt Selwerd. De bredere straten zorgen voor de wijkontsluiting. Dieper in de wijk zijn de straten smaller en uitsluitend bestemd voor bestemmingsverkeer.

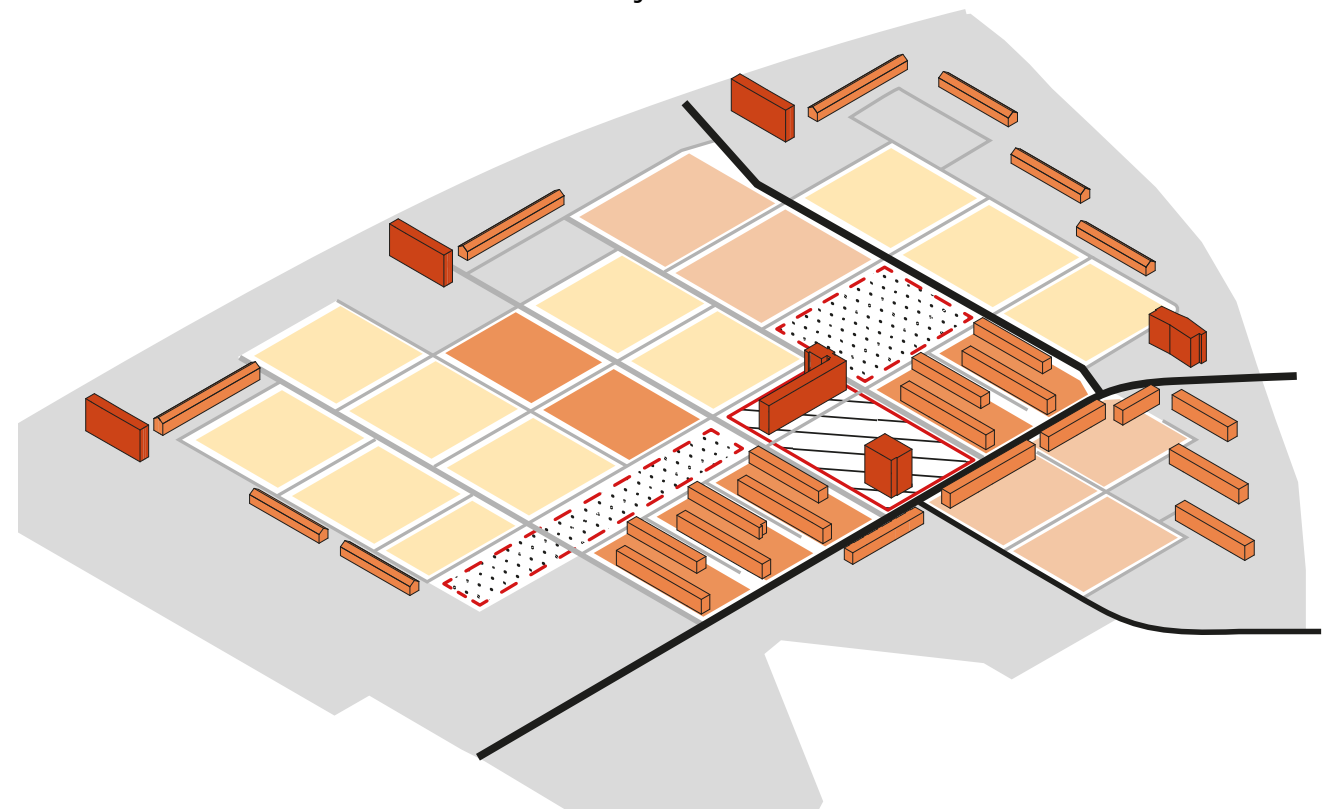
De groene rand om de wijk vormt een buffer naar de omgeving en is tegelijkertijd een recreatieve en ecologische ruimte. In de groene rand is hogere bebouwing geplaatst.

+

De blokken tussen de straten worden stempels genoemd. De stempels zijn stedenbouwkundige eenheden van verschillende bouwvolumes die om een groene autovrije binnentuin zijn gebouwd. Er zijn 4 verschillende basistypen, waarvan ook weer varianten zijn.

+

Het hart van de wijk ligt aan de Eikenlaan. De stempels tussen de Eikenlaan en Iepenlaan horen bij de centrumzone. Bovenstaand plaatje toont dat de plaatsing van de grotere volumes: in de centrumzone en aan de randen.

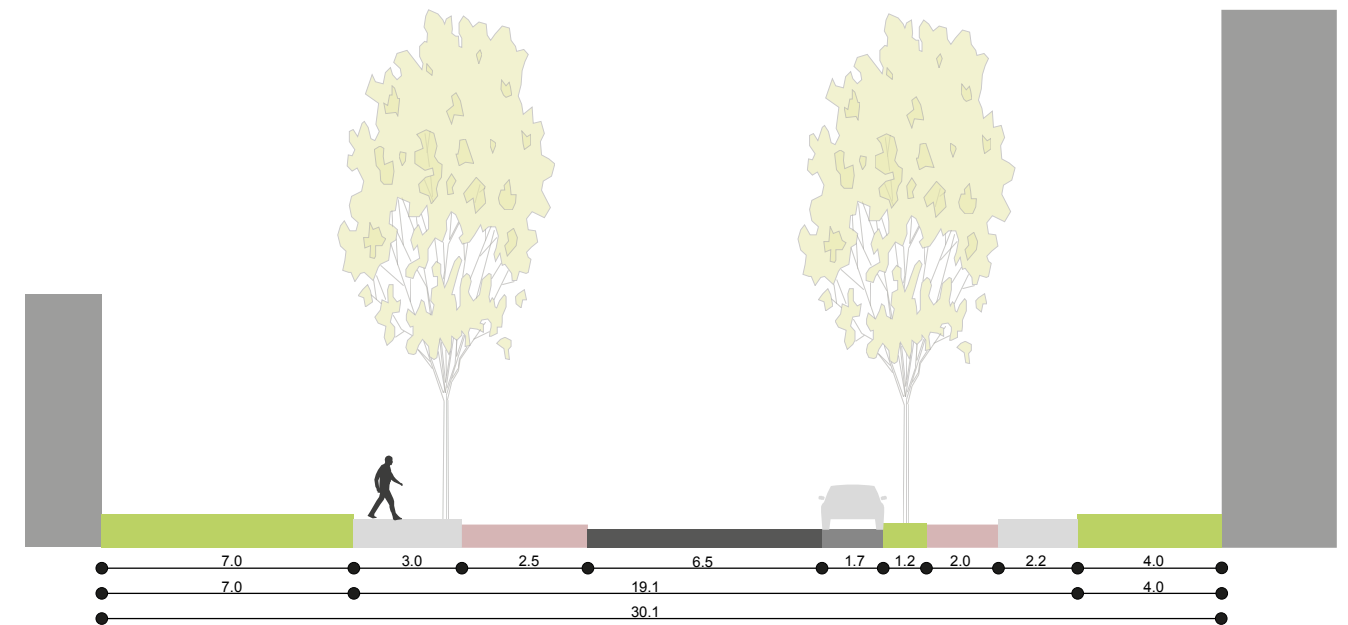
2. STEDENBOUW

Duidelijk stratenpatroon

Het netwerk van straten kent een duidelijke hiërarchie. De bredere straten hebben een belangrijke ontsluitingsfunctie voor de wijk, terwijl de smallere straten dieper in de wijk alleen bedoeld zijn voor bestemmingsverkeer.

Er zijn vier principeprofielen in de wijk te onderscheiden, die vervolgens herhaald worden door heel Selwerd. In de jaren '60 was de auto enorm in opkomst en we zien dat terug in de aanleg van de wijk: brede asfaltstraten die ruim baan geven aan de rijdende en geparkeerde auto.

Er is een duidelijke verkeerskundige hiërarchie in de straten. Qua beeld is er echter weinig onderscheid en constateren we een vrij eentonige inrichting.

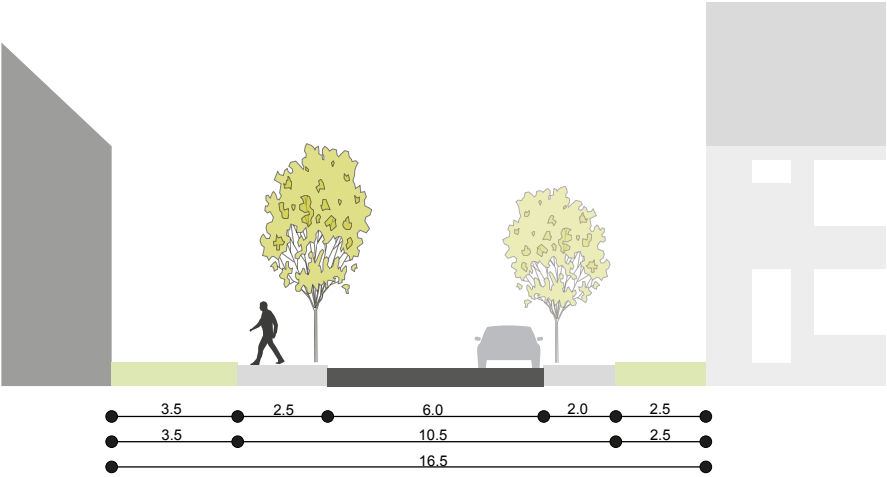

wijkontsluitingsweg - Eikenlaan

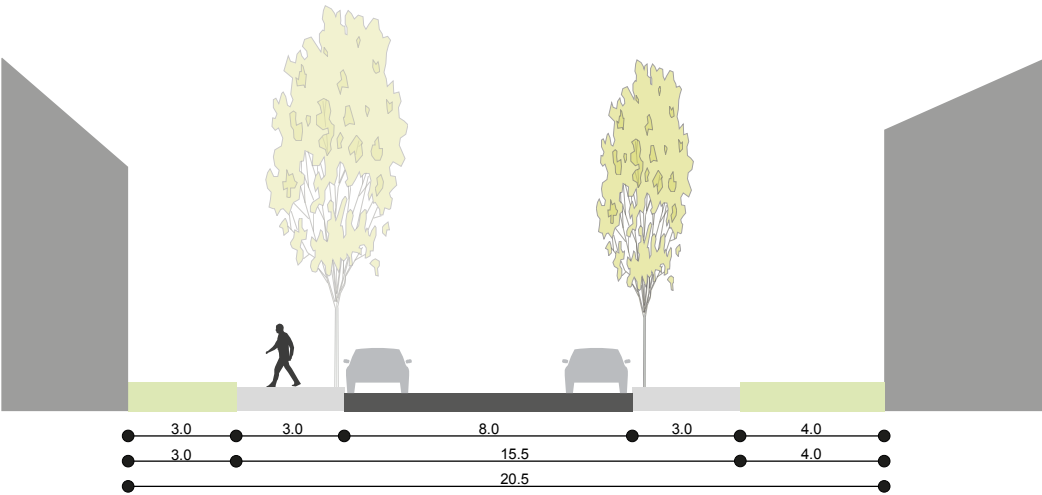

2. STEDENBOUW

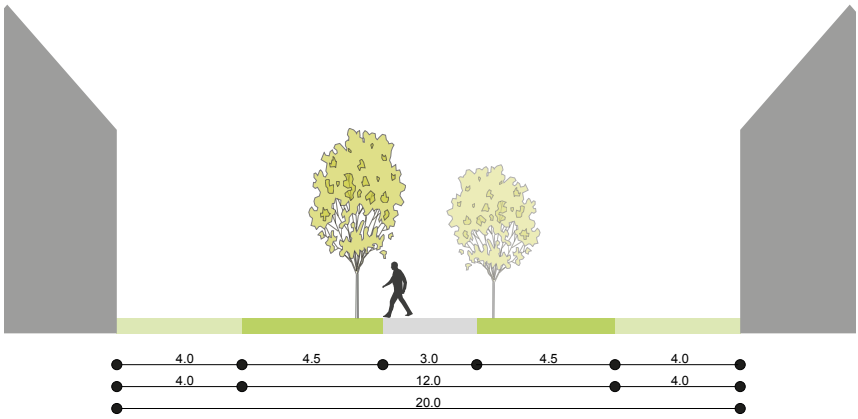
Duidelijk stratenpatroon

woonstraat - Prunusstraat

buurtontsluitingsweg - Berkenlaan

woonpad - Beukenlaan

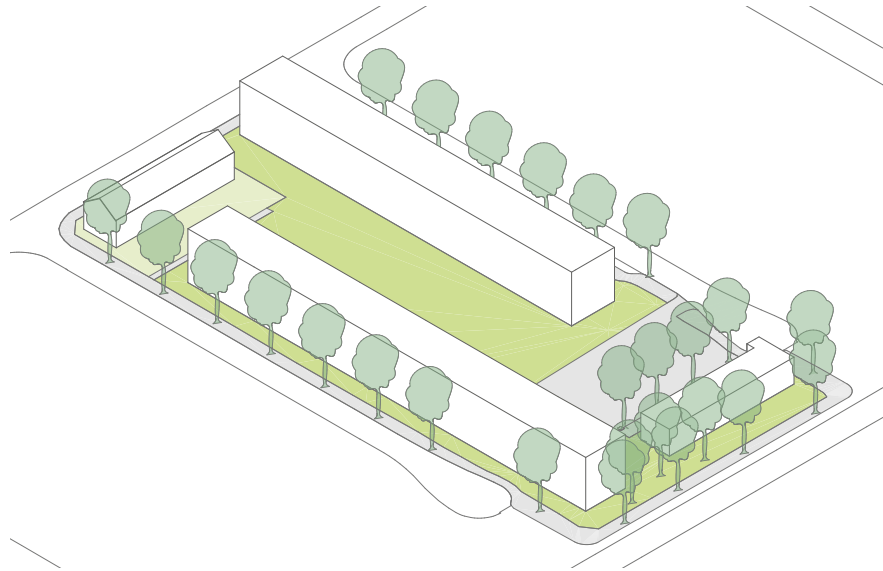

De doodlopende straten haaks op de Mispellaan, zoals de Eglantierstraat, volgen het woonstraatprincipe. Alleen is er aan één zijde een parkeerstrook toegevoegd.

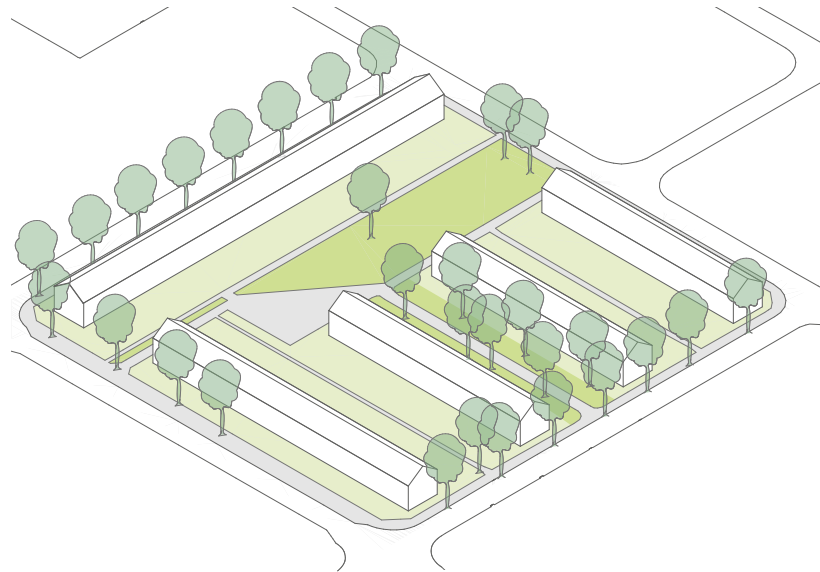
- tuin (prive)
- semi-openbaar groen
- voetpad
- fietspad
- weg
- doorsnede bebouwing

2. STEDENBOUW

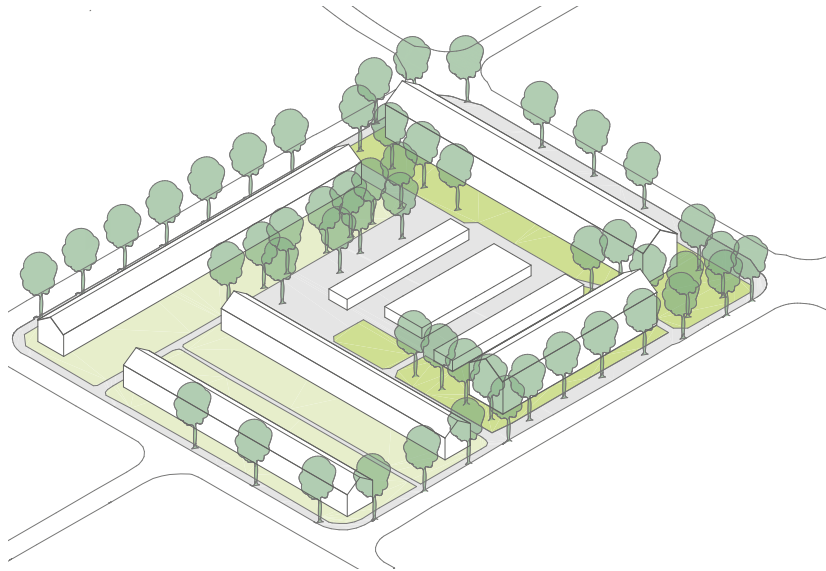
Wonen in een stempel

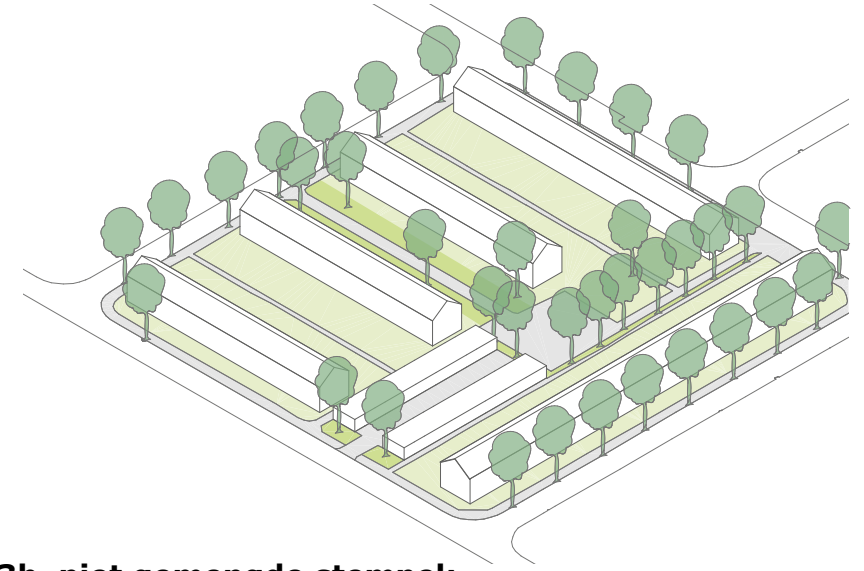
1. gemengde stempel:
portieketage + grondgebonden +
bejaardenwoningen

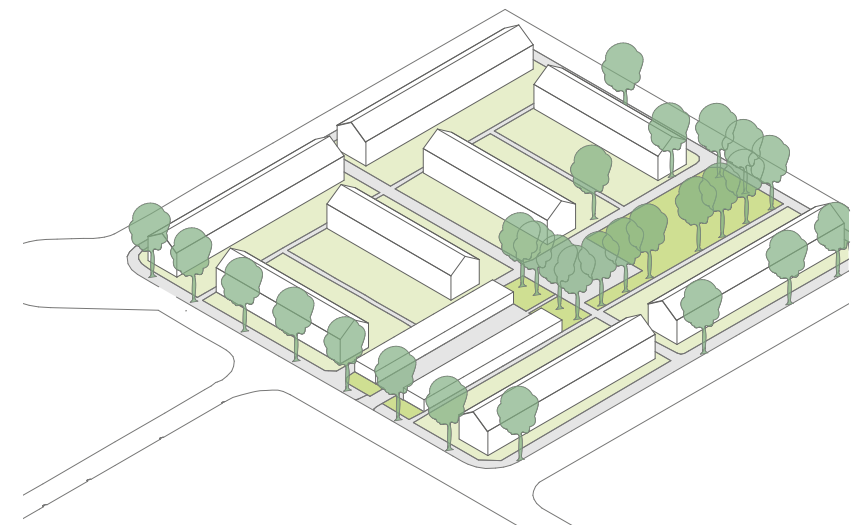
3a. niet gemengde stempel:
grondgebonden woningen zonder garageboxen

2. gemengde stempel:
portieketage + grondgebonden woningen

3b. niet gemengde stempel:
grondgebonden woningen met garageboxen

4. niet gemengde stempel:
grondgebonden woningen met garageboxen

2. STEDENBOUW

Wonen in een stempel

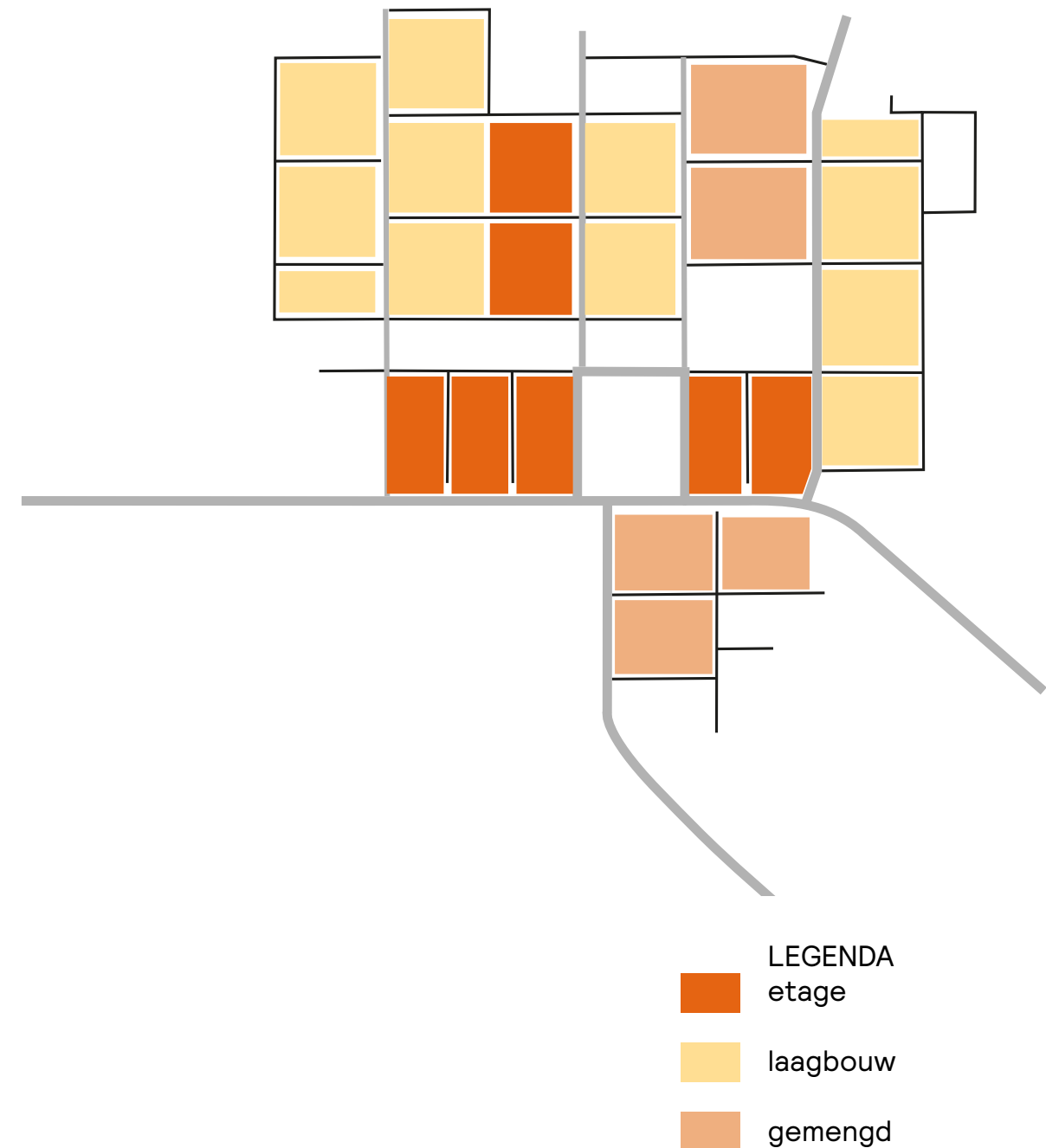
De wederopbouwwijk werd beschouwd als een omgeving waarin voor alle bevolkingsgroepen lichte, ruime en betaalbare woningen beschikbaar moesten zijn. In Selwerd zien we drie typologieën: grondgebonden woningen, seniorenwoningen en portieketageflats.

Wederopbouwwijken worden gekenmerkt door stempels, stedenbouwkundige eenheden van verschillende woningtypen en bouwvolumes die om een groene ruimte zijn gebouwd. Het is een sterk stedenbouwkundig ensemble waarin 'licht en lucht' centraal staat. De typologische verwantschap tussen de stempels zorgt voor samenhang op wijkniveau. In Selwerd zien we een beperkte diversiteit aan woningtypen in de stempel, zo zijn er meerdere stempels waar enkel grondgebonden woningen voorkomen, de niet gemengde stempel.

De gezamenlijke binnentuin geeft de stempel een ontspannen binnenwereld. Deze groene ruimte is een enorme kwaliteit. In de latere wederopbouwwijken zoals Selwerd zien we dat een deel van de binnentuin wordt opgeofferd voor lage stroken garages. Hierdoor wordt het zicht vanaf de straat op de binnentuin ontnomen. In een aantal stempeltypen levert dit een weggestopte tuin op. Met uitzondering van één stempeltype is er ook geen zicht vanuit de woningen op het groen. Dit speelt anonimiteit en sociale onveiligheid van de plek in de hand en is ook terug te zien in de verloederde staat van sommige binnentuinen.

Bij deze 'weggestopte' binnentuinen zien we dat het belangrijk is zorg te dragen voor de toegangen, uitnodigende en aantrekkelijke toegangspaden en doorsteken. Plantsoentjes die worden toegeëigend door bewoners waardoor doorsteken versmallen en het gevoel van openbaarheid wordt aangetast, belemmeren het gebruik en de potentie van de binnentuinen.

Het toevoegen van de garageboxen in de late wederopbouwwijken werd gedaan om de in opkomst zijnde auto een plek te bieden. Tegenwoordig zien we echter dat de garageboxen in de praktijk zelden voor het parkeren van de auto wordt gebruikt en zelfs aan mensen buiten de wijk wordt verhuurd. In combinatie met de weinig kwalitatieve uitstraling van de boxen is het oorspronkelijke voordeel tot een nadeel geworden.

2. STEDENBOUW

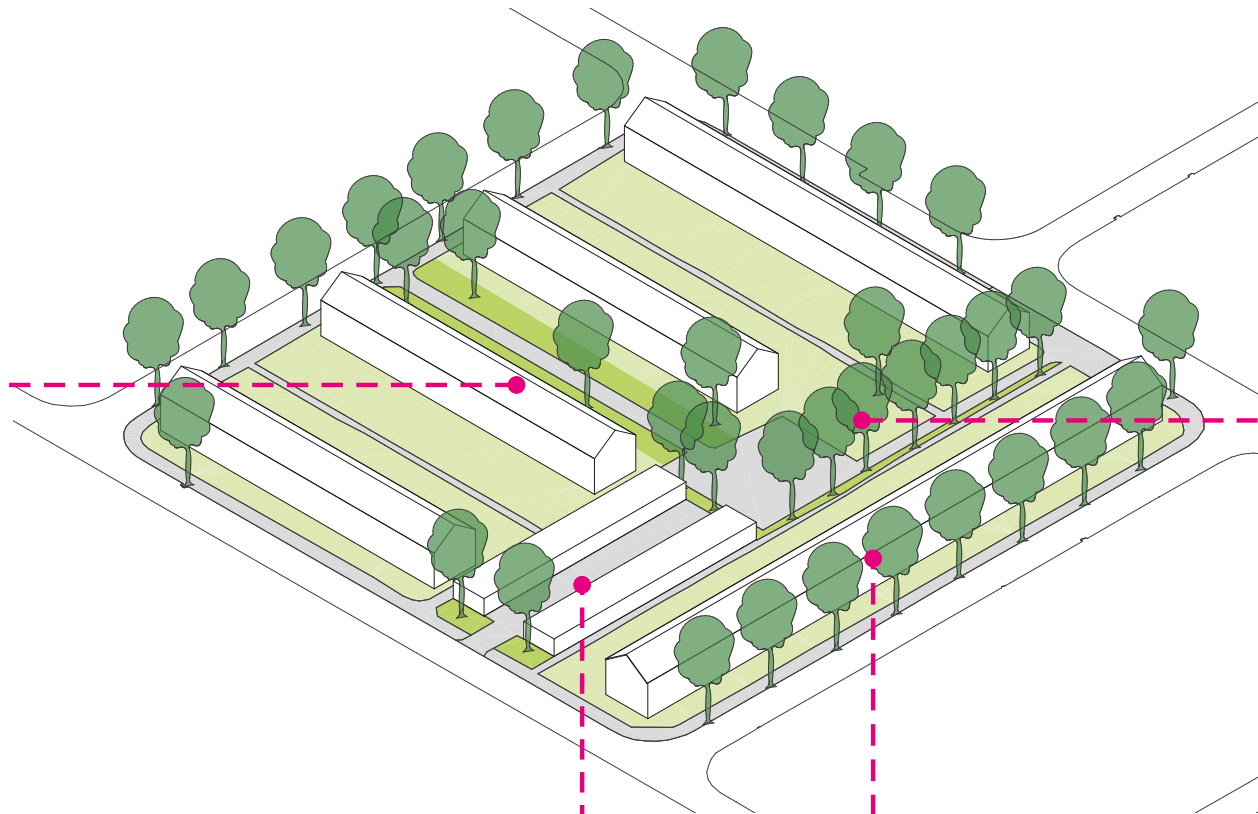
Wonen in een stempel

wonen aan een overwoekerd woonpad

garageboxen

gezamenlijke binnentuin

wonen aan de straat, groene voortuinen

wonen aan de straat, verharde voortuinen

2. STEDENBOUW

Wonen in een stempel, door de jaren heen

Oorspronkelijke situatie nog vrijwel volledig in tact

1. plantsoen langs de stoep als overgang kopse gevel (privaat) en stoep
2. groene erfafscheidingen/ haag
3. achterpad afgeschermd door haag met bomen (buffer private achtertuinen/achterpad en openbare binnentuin)
4. doorsteek naar openbare binnentuin is uitnodigend en heeft gevoel van openbaarheid, met doorkijk naar binnentuin

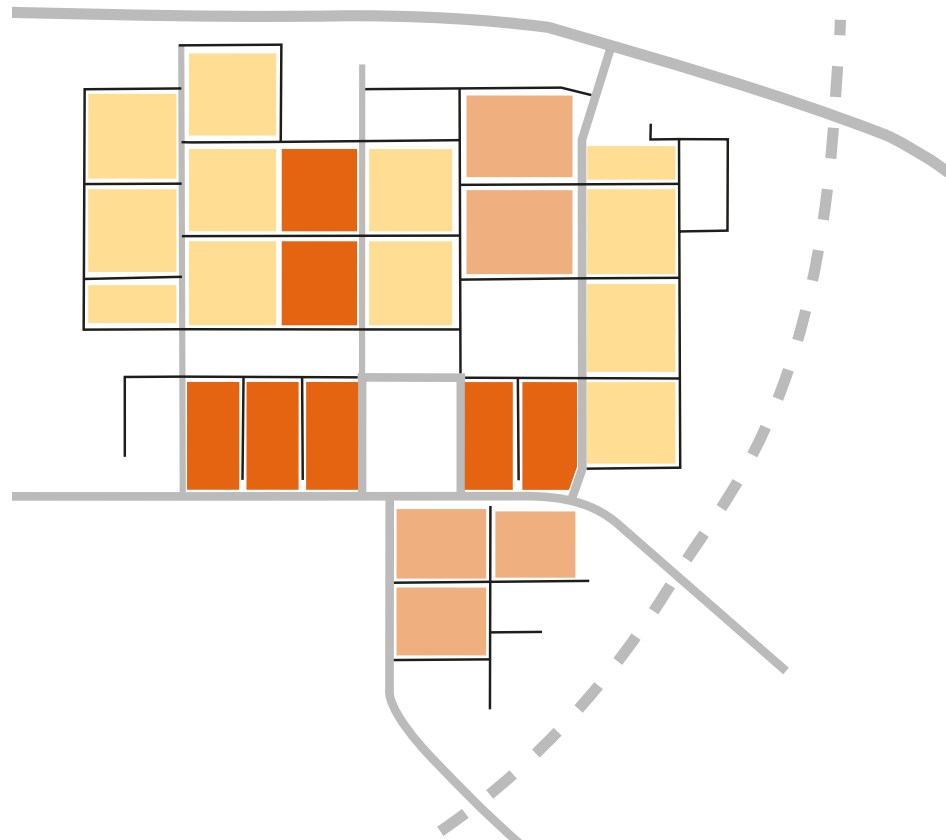
Op sommige plekken in de wijk zijn door de jaren heen de toegangen tot de binnentuin dusdanig veranderd dat het gevoel van openbaarheid ontbreekt. Plantsoentjes zijn toegeëigend en erfgrenzen zijn hard gemaakt met schuttingen en soms bouwwerken. Dit belemmert doorzichten en doorsteken versmallen.

2. STEDENBOUW

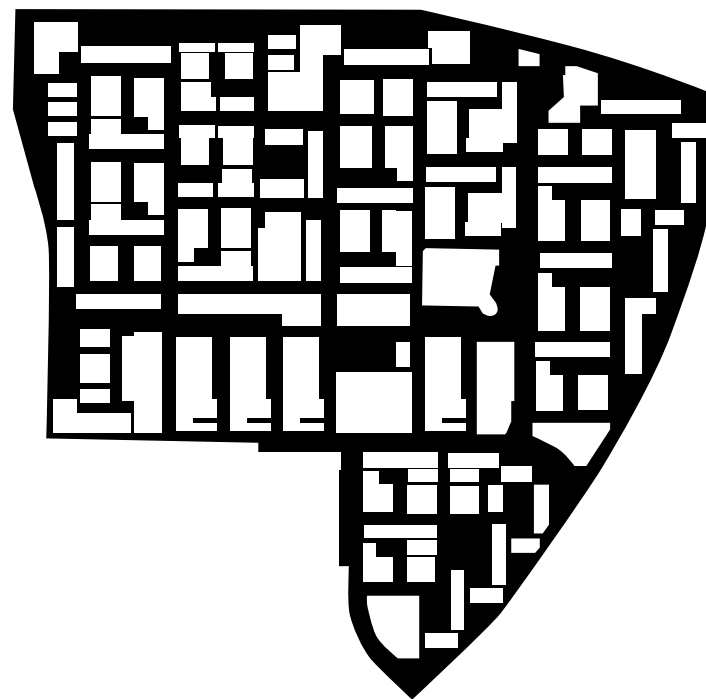
Een netwerk van paden en plekken

Een kenmerk van Selwerd, dat minder vaak genoemd wordt, is de doorwaadbaarheid van de wijk. Kijk je naar de kaart openbaar - privé (zwart openbaar, wit privé) dan komt de stempelstructuur lang zo sterk niet naar voren. Op deze kaart zie je vooral veel openbare ruimte. Behalve de straten zijn er heel veel paden en plekken die voor iedereen toegankelijk zijn en waar geen auto's mogen komen: dit zijn de groene binnentuinen met de openbare toegangen.

Deze doorwaadbaarheid is een onzichtbare structuur die een enorme potentie in zich heeft. Dit netwerk van aan elkaar geregen paden en plekken waar je veilig kunt spelen en waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten geeft een plus aan de leefkwaliteit in Selwerd. Behalve de eigen tuin of balkon heeft iedereen om de hoek een binnentuin om te spelen en te ontspannen. De afgelopen decennia zijn deze paden en plekken verloederd en aangetast. Het groen dat oorspronkelijk bedoeld was als een plek waar kinderen in het zicht van hun ouders konden spelen, is op veel plekken veranderd in een anonieme plek waar niemand zich verantwoordelijk voor voelt. Dit heeft te maken met beheerniveau, met het plaatsen van schuttingen en verloederde tuinen, maar ook door een weeffout in de opbouw van de stempel waardoor er weinig sociale controle op de binnentuinen is (zie wonen in de stempel).

Opbouw uit stempels en een grid van straten

Een doorwaadbare wijk: openbaar (zwart), privé (wit)

voetpad
woonpad
gezamenlijke binnentuin
buurtgroen

Een netwerk van paden en plekken

2. STEDENBOUW

Een groene en boomrijke wijk

In de moderne naoorlogse wijken nam openbaar groen een belangrijke plaats in. Behalve ruime (voor)tuinen werd er voorzien in volop openbaar groen: bomen in de straat, stempelgroen, buurtgroen en wijkgroen. Je kunt dan ook spreken van een tuinwijk. Door de staat van het groen (openbaar als particulier) komt het beeld van Selwerd als tuinwijk echter niet goed uit de verf.

Selwerd is ontworpen als een boomrijke wijk. Elke straat heeft zijn eigen boomsoort, waar tevens de straatnaam aan is ontleend. Dit is een beeldbepalende structuur voor de wijk. Deze is echter niet altijd even goed herkenbaar, omdat er boven- en ondergronds niet altijd voldoende groeiruimte is en was. Door de jaren heen zijn er dan ook veel bomen verdwenen en veel bomen komen niet tot volle wasdom. Bij de herinrichting van de straten willen we de oorspronkelijke intentie als beeldbepalende structuur herstellen. Dit vraagt om een zorgvuldige aanpak. Denk aan het voorzien van optimale (ondergrondse) groeicondities en het vinden van de balans tussen bestaande en nieuwe bomen om kaalslag in de toekomst te voorkomen.

Een stevige boomstructuur bepaalt het beeld in de Esdoornlaan

In de Populierenlaan zijn de bomen gekapt, een kale straat blijft over

De vijvers en het groen langs het spoor

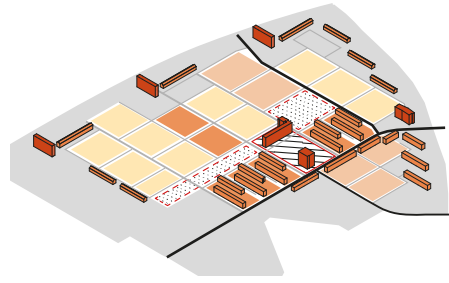
De Mispellaan

De verschillende groen- en boomstructuren

2. STEDENBOUW - KWALITEITEN EN VERBETERPUNTEN

OPBOUW VAN DE WIJK

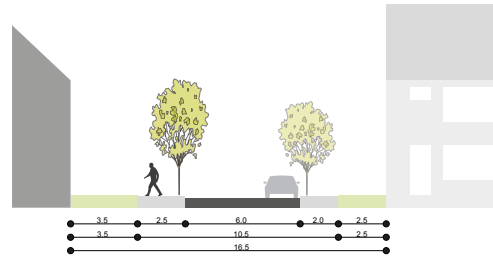
kwaliteiten

- logica in ruimtelijke opbouw
- biedt een sterke onderlegger/ houvast
- woonwijk, rustig wonen in de stad
- openbaar groen op loopafstand

verbeterpunten

- eentonig, weinig differentiatie
- achterkanten naar de groene randen
- geen openbaar groen centraal in de wijk
- entrees worden niet gemarkeerd

STRATEN

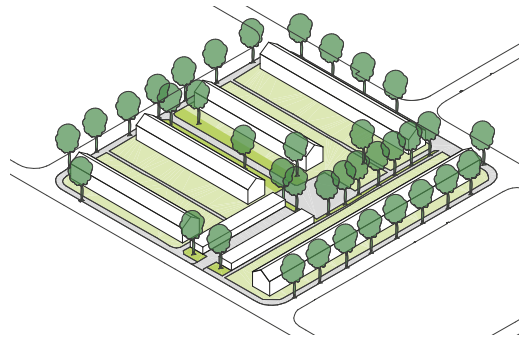
kwaliteiten

- ruime opzet, niet benauwend
- ruime voortuinen als buffer tussen woning en stoep

verbeterpunten

- veel asfalt
- ruim baan voor auto's (rijdend en geparkeerd)
- eentonig, weinig differentiatie tussen straten en binnen één straat

STEMPELS

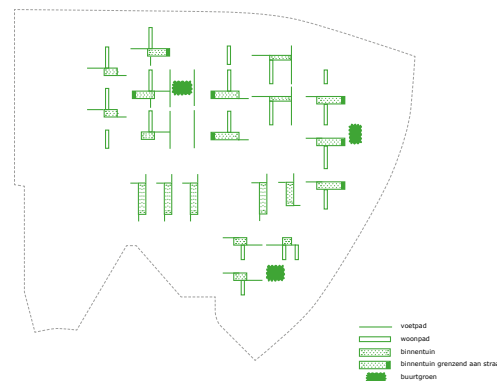
kwaliteiten

- stempel is samenhangend ensemble, architectonisch en stedenbouwkundig
- gezamenlijke tuin, autovrij!
- wonen aan een woonpad
- stempel als uitgangspunt voor sociale cohesie

verbeterpunten

- gezamenlijke binnentuinen hebben weinig betekenis, anoniem en weinig differentiatie onderling, zijn vaak 'weggestopt'
- rommelige en harde voortuinen en erfafscheidingen
- garageboxen minimale ruimtelijke kwaliteit

DOORWAADBAARHEID

kwaliteiten

- biedt alternatieve autoluwe/vrije routes
- speelt rol in spelen, ontmoeten en bewegen

verbeterpunten

- niet uitnodigend, verminderd gevoel van openbaarheid door versmallen van toegangen, onderbroken zichtlijnen en achterkanten
- ommetjes niet herkenbaar, toegankelijk
- niet gekoppeld aan functies, vertier, spel etc

BOMEN EN GROEN

kwaliteiten

- enorm groene wijk door groen oppervlak en bomen
- straatbomen geven identiteit
- positieve effecten op hitte, droogte, ecologie, psyche

verbeterpunten

- beheer minimaal
- verschillende groenstructuren niet herkenbaar
- bomen komen niet altijd tot wasdom

2. STEDENBOUW

Kwaliteiten en potenties

Er is een sterke stedenbouwkundige samenhang in de wijk en in de stempel. De stedenbouwkundige en architectonische samenhang is kenmerkend voor Selwerd.

Selwerd heeft volop wijkgroen aan de randen (langs het spoor en park Selwerd). Dit biedt volop ruimte voor recreëren en bewegen, het biedt een fijn woonmilieu voor de aanliggende woningen en het heeft ecologische potentie. Om deze potenties goed te benutten, is het nodig het wijkgroen nieuw leven in te blazen.

Brede profielen en groene binnentuinen bieden de mogelijkheid de stempelwijk om te vormen naar een tuinwijk.

Het woonpad is een sterke typologie. De maatvoering is goed en het is een aangenaam woonmilieu (autovrij, ruim, groen).

De gezamenlijke binnentuinen zijn de pareltjes van de wijk. Ze zijn autovrij en bieden een goed uitgangspunt voor sociale cohesie, fijn wonen, spelen en ontmoeten en ecologie. Hoewel de inrichting door de jaren heen verpauperd is geraakt, is de basisstructuur nog altijd goed bruikbaar.

2. STEDENBOUW

Aandachts- en verbeterpunten

De straten hebben brede asfalt rijbanen en de auto is dominant aanwezig. De inrichting is eentonig, waardoor de ene straat weinig verschilt van de andere. De bomen komen vaak niet goed tot uitdrukking door slechte groeiomstandigheden. Bovendien zijn erfafscheidingen vaak hard (schutting) en/of rommelig. Ook zijn plantsoentjes regelmatig door bewoners toegeëigend. Al met al geeft dit een rommelig (straat)beeld, dat afstraalt op de beleving van de wijk.

De inrichting van voortuinen is vaak verhard en/of rommelig, dit straalt af op het straatbeeld en de beleving van de wijk.

Plantsoentjes aan kopse gevels zijn regelmatig toegeëigend door bewoners en vervolgens afgeschermd met een tuinmuur of schutting. Het zicht op de achterliggende binnentuin wordt beperkt door deze harde erfafscheidingen en landjepik. Dit geeft een verminderd gevoel van openbaarheid. Het verzwakt het netwerk van paden en plekken.

De overgang publiek - privé naar de gezamenlijke binnentuin vraagt meer aandacht om zich niet als achterkant te manifesteren, hetgeen bijdraagt aan de anonimiteit en schrale uitstraling van de binnentuin.

We zien veel anonieme binnentuinen waar geen optimaal gebruik van wordt gemaakt. Belangrijke thema's zijn beheer, sociale veiligheid en vergroten van betrokkenheid van en gebruik door bewoners.

De portieketageflats gaan geen relatie aan met de context (de collectieve tuin, de groene randen langs de wijk). Hierdoor ontstaat er een achterkant situatie die van invloed is op sociale veiligheid en bijdraagt aan anonimiteit van de plek.

De inrichting rond het winkelcentrum is sleets, erg hard en stenig. Door het principe van de binnenstraat manifesteren de randen van het winkelcentrum zich als een achterkant naar de straat. Ook het parkeerplein is erg hard en stenig.

Een blinde plint belemmert de relatie tussen gebouw en openbare ruimte. Dit is van invloed op sociale veiligheid en een anoniem straatbeeld. De inpassing van bergingen vraagt daarom om extra aandacht.

3. ARCHITECTUUR

Kenmerken van portieketage flats

- gevelbopbouw in vlakken, sobere architectuur met slimme compositie
- functionalistische opzet, aan gevel kun je aflezen hoe het gebouw werkt
- gekoppeld aan een sociale gedachte: elk 'buurtje' heeft zijn eigen portiek
- combinatie van horizontale belijning (balkons, dakrand, luifels) en verticale grafiek van de portieken
- baksteen, verschillende tinten
- gevelkunstwerken door Siep van den Berg,

na renovatie:

- de grafiek is eruit, het verlies van detaillering en differentiatie in de gevel
- de sobere doch ambachtelijke details verdwijnen; grotere, grovere en vlakkere details zijn in de plaats gekomen
- verlies aan gevelgeleding: vervlakking in het ontwerp en veel kunststoffen materialen

3. ARCHITECTUUR

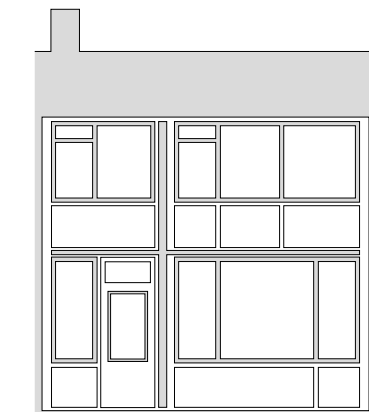
Kenmerken van rijwoningen

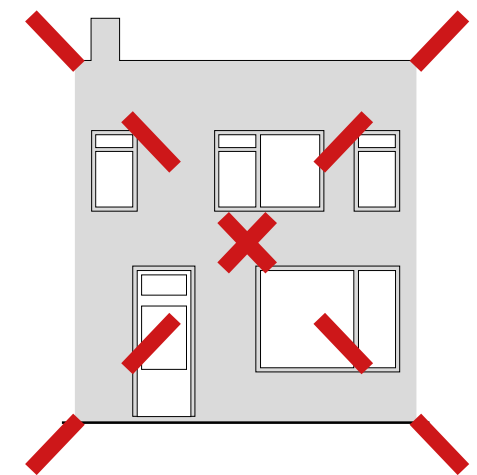
- gevelbopbouw in vlakken, een 'open gevel' met vlakvullende puien
- subtiële gevelgeleding, telbaarheid van de verschillende woningen geeft ritmiek (schoorsteen, verticale gemetseld element, luifel bij voordeur)
- gebruik van baksteen, subtiële detaillering met reliëf, verschillende tinten, in combinatie met blank gelakt hout
- sobere architectuur met slimme compositie
- gevelkunstwerken door Siep van den Berg,

na renovatie:

- door praktische redenen is de verfijning verdwenen en plaats gemaakt voor vervlakking (grotere en grovere details)
- telbaarheid is verdwenen, doormeterend daar voor in de plaats (verdwijnen van schoorstenen)
- verschraling van ritmiek en plastiek
- de sobere doch ambachtelijke details verdwijnen; grotere, grovere en vlakkere details zijn in de plaats gekomen
- verlies aan gevelgeleding: vervlakking in het ontwerp en veel kunststoffen materialen

gevelopbouw uit vlakken

gevelpatroon van gevelopeningen

3. ARCHITECTUUR

Aandachtspunten bij nieuwbouw en renovatie

De komende jaren worden er in Selwerd meerdere stempels gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Ook hebben sommige corporaties renovatieplannen. Er wordt een nieuwe 'tjidslaag' toegevoegd aan de architectuur en stedenbouw in de wijk. Dit vraagt om een zorgvuldige aanpak. Wij wijzen op de volgende punten:

- **welstandsnota**
plannen worden getoetst aan de welstandsnota
- **aandachtspunten voor nieuwbouw en renovatie m.b.t. stedenbouw en beeldkwaliteit**
zie voorliggend document
- **betrokkenheid atelier stadsbouwmeester**
inspraak door het Atelier Stadsbouwmeester bij de keuze voor een architect en/of bij het opstellen van een shortlist van architecten
- **wijkvernieuwing Selwerd**
sloop-nieuwbouwplannen bouwen mee aan de doelstellingen van de wijkvernieuwing

Blend in, stand out

Selwerd heeft een sterke stedenbouwkundige onderlegger en een herkenbare architectuur die voortkomt uit het gedachtegoed van de wederopbouwperiode. Het ontwerp van de bouwvolumes, uitstraling van de architectuur en de overgang tussen bebouwing en openbare ruimte moet passen binnen deze context. Begrip van de wijk en de wederopbouwstijl is hierbij het uitgangspunt.

Er is een sterke samenhang op stempelniveau en op wijkniveau, de stempel als basiseenheid. Het beeld van een samenhangend ensemble, stedenbouwkundig en architectonisch, moet overeind blijven. Een nieuwe tijdslaag kan een nieuwe interpretatie hiervan zijn, passend in de context (wederopbouw). Er mogen dus geen eilanden ontstaan. In andere woorden; blend in, stand out.

De nieuwe tijdslaag biedt de mogelijkheid de wijk diverser te maken (in programma, massa, typologie, architectuur). De ruimtelijke opbouw van de wijk biedt hier samen met de structuurkaart Selwerd (zie verderop in document) aanleiding voor.

Aandacht wordt gevraagd voor de gevelkunstwerken van Siep van de Berg. Dit dient, al dan niet letterlijk, terug te zien zijn in de nieuwbouw (in samenwerking met cbk).

Ook wordt natuurinclusief bouwen als aandachtspunt meegegeven.